№ 30 · Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. • עלפטער יאָהרגאַנג. · פרייז 20 גראָשען. · „CZENSTUCH WER CAJTUNG".

Bibljoteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 12

טשענסטאָכאָווער צייטונג

ערשיינט יעדען פרייטאָג.
רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:
ערשטע אַלעע 6. — טעלעפאָן 201.

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek, d. 22 lipca 1932 · ליכט-צינדען 7.25 · פרייטאָג, פ׳ פנחס י״ח תמוז תרצ״ב.

ווערטפול, נאָהרהאַפט און ערפרישענד

איז און ווערט שטענדיג בלייבען עטקער׳ס פודינג!

די הויז-ווירטין, וועלכע פיהלט זיך פעראַנטוואָרטליך פאַר׳ן געזונד-צושטאַנד פון דעם הויזגעזונד ווערט וואס עפטער דערלאַנגען אויפ׳ן טיש עטקער׳ס פודינג.

דעם נאַהרהאַפטען און געשמאַקען עטקער׳ס פודינג עסען גערן אַלט און יונג. דאס צוגרייטען פונ׳ם פודינג לויט דער פאָרשריפט איז זעהר לייכט. נעמענדיג אין אַכט זיין גרויסע נאַהרונגס-ווערט קאָן מען איינשפאָרען אויף אַנדערע זאכען.

עטקער׳ס פרעפּאַראַטען בעקומט מען איבעראַל. עס איז נישט פערהאַן עפּיס בעסערס. פּרובט עס אויס נאָך היינט.

Dr. August Oetker, Oliwa

התראה.

איך בין מתרה מיין לאָקאַטאָר **חיים זילבערשטיין, וואַרשאַווער 36** אַז ער זאָל ביז דעם 1-טען שעפּטעמבער ד. י. בעצאָהלען דעם חוב דירה-געלד פאַר אַנדערטהאַלבען יאָהר צייט, וואס בעטרעפט די סומע פון 675 זל., אַנדערש וועל איך זיין געצווינגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע.

גלייכצייטיג ערקלער איך עפענטליך, אַז טאָמער וועט ער מיר אָבגעבען די דירה ביז׳ן 1 קומענדען חודש שענק איך איהם די גאַנצע סומע.

יוסף רוזשאַנסקי.

Magistra farmacji

poszukuje posady praktykantki w Częstochowie bezpłatnie, a na prowincji za utrzymanie. Wiadomość w redakcji.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביי דער מאַגאַזין-סעקציע פון יודישען שניידער - צעך צוליעב דער אכזריות׳דיגער האַנדלונג לגבי מיינע בעלי-מלאכות. איך פערזיכער, אַז אַזעלכעס וועט מעהר נישט פאָרקומען.

אַלס סימן פון חרטה שפּענדע איך 2 זלאָטעס פאַר׳ן יוד. שפּיטאָל.

י. נודעלמאַן.

זונטאָג כ׳ תמוז, דעם 24 יולי 1932 י. 4 נאָכמיטאָג וועט אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, אַלעע קאָשטשושקי 16, פאָרקומען

א פאָלקס - אַקאַדעמיע

לכבוד דער 28-טער יאָהרצייט פון

ד״ר טעאָדאָר הערצל

און 10 יאָהר זינט דער בעשטעטיגונג פון פּאַלעסטינא-מאַנדאַט דורכ׳ן פעלקער-בונד.
איינגאַנג פריי.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביים ה׳ לייבוש צוקערמאַן פאַר מיין אונטאַקטישען שריט לגבי איהם.

איך האָב באמת חרטה און פערזיכער, אַז אַזעלכעס וועט מעהר נישט פאָרקומען.

משה לענטשיצקי

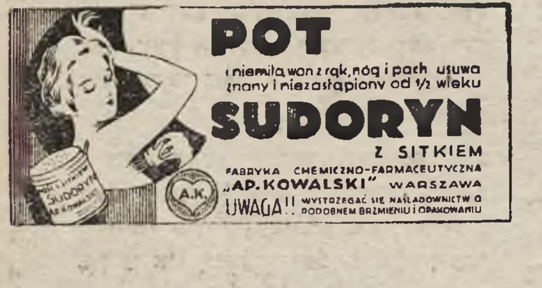

מיר האָבען די עהרע בעקאַנט צו מאַכען דעם ג׳ פּובליקום, דאס פון היינטיגען טאָג אָן האָבען מיר ארויסגעלאָזט אין פערקויף

דאס אויסגעצייכענטע געטראַנק פון אָריגינעלען פּאָמאַראַנצען = זאַפט א. נ.

„CATANIA",

וועלכער וועט זיין דער אמת׳ער נעקטאַר פאַר מבינים.

מיט אַכטונג **זאָדע-וואַסער-פאַבריק „אורסוס".**

Szkoła Rzemieślniczo - Przemysłowa dla Żydów

w Częstochowie, Garncarska 8

zawiadamia, że przyjmuje zapisy z dniem 15 maja do oddziałów ślusarsko-mech., stolarskiego i elektrotechn.

Zgłoszenia przyjmuje kancelarja w godz. od 9-ej do 2-ej.

זוכסט געלד און גליק?

געפינסטו עס אין דער גליקליכסטער קאָלעקטור פון

באַרזיקאָווסקי

וואַרשאַווסקאַ 9,

וואו ס׳איז דאָנערשטאָג ארויס דאָס **הויפּט - געווינס** אין דער 3-טער קלאַס פון דער מלוכה-לאָטעריע אויפ׳ן נומער **102,917**

60,000 זל.

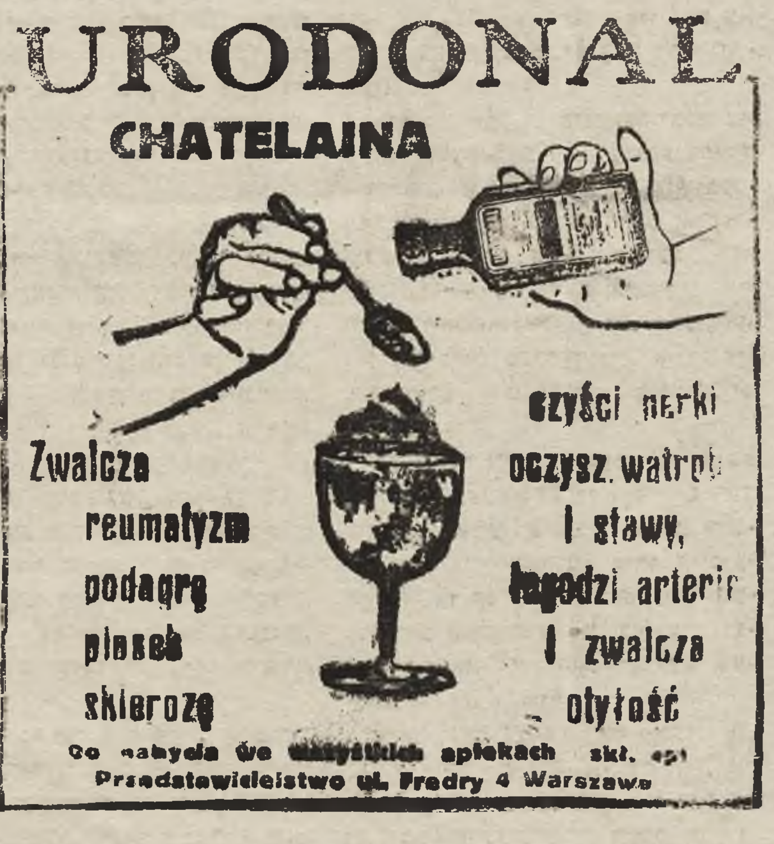

צו דער חתונה פון אונזער חבר און פריינד **קלמן שמולעוויטש** מיט פרל. **סאַלע פעלטע** אונזער הארציגסטען מזל-טוב

יאַדזיאַ בראַניאַטאָווסקאַ און לייזער יאַזשאַמבעק.

מזל - טוב ווינשען מיר אונזער שוועסטער און שוועגערין **סאַלע פעלטע** צו איהר התונה מיט ה׳ **קלמן שמולעוויטש.** זאָל זייער צוזאַמענבונד זיין א גליקליכער און צופרידענער

משה גאָלדבערג און פרוי
זיסער לאַפּידות און פרוי (קלאָבוצק).

מזל-טוב ווינשען מיר אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד **אברהם ווילהעלם** און פרוי צו זייער ניי-געבוירען **זוהנדעלע**

ערציהט איהם גליקליך.

פערוואַלטונג פון טישלער-צעך
אין טשענסטאָכאָוו.

צו דער התונה פון אונזער זוהן, ברודער און שוואָגער **הירשל יאַזשאַמבעק** מיט פרל. **רעגינאַ קאַפּלאַוויטש** וועלכע איז פאָרגעקומען אין אנטווערפען אונזערע הארציגסטע ברכות.

עלטערן יאַזשאַמבעק, דאָראַ און בן-ציון שווערטשעווסקאַ
קלאָבוצק.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער **הירשל יאַזשאַמבעק** מיט פרל. **רעגינאַ קאַפּלאַוויטש** וואס איז פארגעקומען אין אנטווערפען (בעלגיע) דעם 19 ד. ח. אונזער הארצינסטען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט

ווינשען לייזער יאַזשאַמבעק און יאַדזיאַ בראַניאַטאָווסקאַ

זייט וויסען,

אַז דאס מאַנופאַקטור = געשעפט פון

ל. לעדערמאַן

בערעק יאָסעלעוויטש № 2

איז איבערגעטראָגען אויף 1-טע אַלעע № 7

פראָנט-געוועלב.

איך עמפּפעהל זיך די געעהרטע קונדשאַפט מיט אַלערליי מאַנופאַקטור = סחורות.
סאָלידע בעהאַנדלונג! ביליגע פּרייזען!

מיט אַכטונג
ל. לעדערמאַן, 1-טע אַלעע 7.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינד

מרדכי הערמאַן און פרוי

צום טויט פון זייער מוטער און שוויגער

נ״ע גיטל געלקאָפּ

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

משה גאָלדבערג און פרוי.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר

משה יצחק געלקאָפּף

צום טויט פון

גיטל

זיין פרוי נ״ע

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

פערוואַלטונג פון יודישען
בעקער און צוקערבעקער-צעך.

ווען ער וואלט געלעבט.

(צו דער 28 יאָהרצייט פון ד"ר הערצל, זונטאג כ' תמוז).

נישט בלויז אין דעם טאג פון זיין פטירה ווערט זיין נאָמען דערמאנט, נאָר ביי יעדער געלעגענהייט, ביי יעדער טאג-טעגליכער ציוניסטישער אַרבייט, ביי די ערפאָלגען און מיסערפאָלגען וואס דער ציוניזם, אייגענטליך דער אויפבוי פון ארץ-ישראל אלס נאַציאָנאַלע היים פאַר'ן יודישען פאָלק, מאַכט מיט, מוז מען אומבעדינג דערמאַנען דעם נאָמען פון דעם ציוניסטישען מנהיג, דעם שעפער פון פאָליטישען ציוניזם, וועלכער פעהלט אויף יעדען טריט און שריט.

ווען מיר האָבען אַ וועלכען ס'איז פאָליטישען ערפאָלג אין בעצוג צו א"י, זאָגט מען: אַ שאָד, אַ גרויסער שאָד, וואס הערצל האט נישט דערלעבט צו זעהן ווי זיינע הויכע אידעאַלען ווערען פערווירקליכט, וואס ער איז נישט אָנוועזענד בעת דעם פאקטישען אויפבוי פון דעם לאַנד פון זיינע טרוימען, וואס זיינע אויגען זעהען נישט די איבערגעבענע מסירות-נפש'דיגע אַרבייט פון די בויער, וועלכע רעקרוטירען זיך פון אַלע שיכטען פון יודישען פאָלק.

ווען, דאַגעגען, מיר ליידען אַ וועלכען ס'איז דורכפאַל, ווען עס בעווייזען זיך שוואַרצע כמאַרעס אויף דעם ארץ-ישראל'דיגען פאָליטישען האָריזאָנט, וואס עס איז לעצטענס נישט קיין זעלטענהייט אַ דאַנק דער אַנטי-ציוניסטישער פאָליטיק, וואס עס פיהרט די ענגלישע מאַנדאַטאַר-מאַכט, איבערהויפט די ארץ-ישראל רעגירונג, זאָגט מען ווידער: אַ שאָד, אַ גרויסער שאָד וואס הערצל איז שוין נישטאַ, און מיר זענען אַזוי ווי זיכער אַז ער וואָלט אַלע שטרויכלונגען פון וועג, אַבגערוימט ווייל מיט איהם—אַזוי טראַכט מען— וואָלטען זיך אַלע גערעכענט, די ענגלענדער, און אַפילו די אַראַבער וואָלטען פאַר איהם דרך-ארץ געהאַט, און וואָלטען איהם קיין שטיינער אויף זיין עהרליכען וועג נישט געלעגט.

אָבער מיט בעדויערען מוז מען זאָגען אַז אַממעהרסטען פעהלט ער אונז צווישען אונזערע אייגענע רייהען, אין אונזער היימישער וועלט, אויף דער יודישער גאַס, צווישען די יודישע מאַסען, צווישען די פערשידענע יודישע ריכטונגען, און בעיקר אין די ציוניסטישע רייהען גופא.

ווייסען מיר דאָך אַלע ווי נויטיג עס איז פאַר'ן אויפבוי פון א"י אַז דאס גאַנצע יודישע פאָלק זאָל אין דעם פרט זיין פעראייניגט, און מיר ווייסען אויך אַז היינט צו טאָג איז כמעט נישטאַ קיין שום ריכטונג אין יודישען פאָלק, וואס זאָל זיין געגען ארץ-ישראל, אויסער זעלבסטפערשטענדליך די יעניגע, וועלכע זאָגען זיך אָב פון גאַנצען כלל ישראל, און שאָקלען זיך אָב פון זיין פערגאַנגענהייט און צוקונפט.

און פאַרט זענען מיר אויך אויף דעם געביעט, אַזוי ווי אויף אַלע געביטען פון יודישען לעבען, צוריסען און צושפּליטערט, אַז מען קען זאָגען מיט דער פולער זיכערקייט דאס פיעל יודען וואָס זענען זעהר נאָהנט צו א"י וואס שטרעבען מיט דער גאַנצער טיפקייט פון זייער נשמה צו זעהן ארץ-ישראל בבנינה, שטעהן פון וויטען און נישט בלויז וואס זיי נעמען נישט קיין אַנטייל אין דער אויפבוי-אַרבייט, נאָר טיילמאָל קומט זאָגאַר אויס אַז זייער טאַקטיק שטערט דעם ערפאָלג פון אונזער אַרבייט.

און דאס איז דערפאַר ווייל מיר האָבען ליידער נישט דעם מאַן, דעם גרויסען מענש, וואס זאָל מיט זיין אונענדליכער עהרליכקייט און אויפריכטיגקייט נעמען אויף זיך די אויפגאַבע צו דערפיהרען צו אַ פערשטענדיגונג, דער וואס זאָל וועלען מוותר זיין אויף קליינינקייטען צוליעב דער גרויסער אַלגעמיינער כלל-ישראל זאַך, און מיר קענען זיכער זיין אַז הערצל וואָלט זיך פאַר קיין זאַך נישט אָבגעשטעלט, און קיינער וואָלט איהם נישט אָבגעהאַלטען פון דערפיהרען צו אַן אַלגעמיינעם יודישען אינערליכען שלום, אַזוי אַז די גאַנצע פאָליטישע וועלט וואָלט געוואוסט אַז ציוניזם איז נישט קיין פאַרטיי-זאַך, וועלכע האָט געגנער צווישען די יודען זעלבסט, נאָר אַז דאס איז דער פערלאַנג, די פאָדערונג פון גאַנצען 16-מיליאָניגען יודישען פאָלק, וועלכער איז אין דער הינזיכט פעראייניגט אָהן שום מיינונגס-פערשידענהייטען, און מען מוז זיך מיט איהם רעכנען אַלס גרויסע און מעכטיגע אָרגאַניזירטע קראַפט.

איצט אין די ציוניסטישע רייהען גופא.

ווייסען מיר דאָך אויך וואסערע גרויסען שאָדען עס ברענגען דער נאַציאָנאַלער פאָלקס - בעוועגונג די אינערליכע אַרומרייסעניש‌ען, די אונאויפהערליכע קאַמפען וואס פעראורזאַכען ברודער-האַס, און נישט בלויז וואס דאס פאַראַליזירט און שטערט די אַרבייט, נאָר דאס מאַכט דעם איינדרוק פאַר דער אויסערליכער וועלט אַז זאָגאַר די ציוניסטען אַליין ווייסען אויך נישט וואס זיי ווילען און צו וואס זיי שטרעבען.

עס איז דאָך פאַר אונז קיין סוד נישט, און די גאַנצע וועלט זעהט די עפענטליכע צרויסטרעטונגען פון איין ציוניסטישער ריכטונג געגען דער צווייטער, ווי דער וואס שטעהט צופעליג ביים רודער און האָט די מאַכט אויף אַ געוויסען געביעט, שיקאַנירט די צווייטע ציוניסטישע ריכטונג, אין דער צייט וואס ער זעלבסט ווייסט אַז יענע זענען אזאלכע גוטע ציוניסטען ווי ער מיט זיין פאַרטיי. אָבער צו וואס ווידערהאָלען די אַלע זאַכען, וועלכע זענען אונז גוט בעוואוסט, אַז זיי ברענגען נאָר אַריין פירוד און צושפּליטערונג אין די נאַציאָנאַלע רייהען זעלבסט, און די רעזולטאַטען זענען אונגעהויער שעדליכע, ווייל דער פערביטערטער און בע'עולה'טער איז עלול צו פערגעסען ווי ער האַלט.

און ווידער קען מען מיט זיכערהייט זאָגען, אַז דאָ פעהלט אונז הערצל שטאַרק, זעהר שטאַרק, ווארום ער וואָלט געוויס נישט דערלאָזט אַז עס זאָלען זיך שאפען אַזויפיעל ציוניסטישע ריכטונגען און יעדער זאָל זאָגען אַז נאָר זי איז ענטשטאַנען כדי צו אָבהיטען דעם ריינעם הערצליאַנישען ציוניזם, אַז נאָר זי געהט אין דעם וועג וואס הערצל האָט אָנגעצייכענט, און די אַנדערע ווייסען גישט וואָס הערצל האָט געמיינט און וואס ער האָט געוואָלט.

יאָ, עס איז זיכער, אַז ווען הערצל וואָלט געלעבט וואָלטען מיר, דאָס יודישע פאָלק, אַ גאַנץ אנדער אויסזעהן געהאָט, וועניגסטענס אין בעצוג צו א"י, און מיר וואָלטען פיעל, פיעל ווייטער געהאַלטען.

י. פ.

קויף אויס דעם שקל!

די וואך.

אין דייטשלאַנד.

די לאַגע אין דייטשלאַנד ווערט פון טאָג צו טאָג ערגער און נעמט אָן אַ שווערען כאַראַקטער. די אונאויפהערליכע קאַמפען צווישען די היטלער-לייט און סאָציאַליסטען, בעת וועלכע עס זענען געפאַלען פיעל הרוגים און פערוואונדעטע, האָבען דערפיהרט דערצו, אַז די רייכס-רעגירונג מיט'ן פּרעזידענט הינדענבורג האָבען זיך אונטערוואָרפען דעם דרוק פון היטלער'ן. מען האָט אַראָבגעזעצט די פּרייסישע רעגירונג און בעשטימט דעם קאַנצלער פאָן פאַפּען אַלס קאָמיסאַר פאַר פּרייסען. אָבער די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע רעגירונג וועט נישט אָבטרעטען. עס איז ערקלערט געוואָרען מאָבּיליזאַציע פון „אייזענעם פּראָנט“ און די „רייכסבאַהנער“. אויך זענען אַרעסטירט געוואָרען דער בערלינער פּאָליציי פּרעזידענט און וויצע-פּרעזידענט. עס האַלט ביי אַ גענעראַל-שטרייק אין גאַנצען לאַנד, און עס איז ערקלערט געוואָרען אויסנאַהמס-צושטאַנד אין בערלין.

די יודען אין דייטשלאַנד.

צוליעב דעם ערפאָלג פון די היטלעריסטען געפונט זיך די יודישע בעפעלקערונג אין דייטשלאַנד אין זעהר פּאַנישער שרעק, מורא-האָבענדיג פאַר אַנפאַלען און עקסצעסען. די יודישע יוגענד האָט בעשלאָסען צו אָרגאַניזירען אַ יודישע זעלבסט-שוץ. פיעל יודען ענטלויפען אין דער שווייץ, און אַנדערע ווידער, וועך ס'האָט די מעגליכקייט ליקווידירט די געשעפטען, און ווילען אַוועקפאָהרען קיין א"י.

געשטאָרבען לאָרד פּלומער.

אין לאָנדאָן איז געשטאָרבען דער געוו. הויך-קאָמיסאַר אין ארץ-ישראל לאָרד פּלומער. די גאַנצע פּרעסע שטרייכט אונטער דעם פאַקט, אַז אין דער צייט וואָס לאָרד פּלומער איז געווען נציב העליון האָט אין א"י געהערשט פולשטענדיגע רוה, און ס'איז נישט געקומען צו קיין שום קאָנפליקט צווישען די יודען און אַראַבער. די רבנות הראשית אין א"י האָט אַרויסגעשיקט קאָנדאָלענץ-דעפּעשען, און ס'איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַ טרויער גאָטעסדיענסט אין דער גרויסער שוהל אין ירושלים.

ענגליש-פראַנצויזישער אָבמאַך.

דער ענגליש-פראַנצויזישער פרידענס-אָבמאַך ווערט אין דער פאָליטישער וועלט געהאַלטען אַלס זעהר וויכטיגע ערייגניש, און מען האַלט, אַז אַ גאַנצע רייהע מלוכות וועלען זיך אָנשליסען אין דעם אָבמאַך. לויט די לעצטע ידיעות האָבען די פּוילישע אַמבּאַסאַדאָרען אין פּאַריז און לאָנדאָן איבערגעבען דער ענגלישער און פראַנצויזישער רעגירונג, אַז פּוילען דריקט אויס איהר גרייטקייט צוצוטרעטען צום אָבמאַך.

וויפיל נפשות געפונען זיך אויף דער וועלט?

דער סטאַטיסטישער יאָהר-בוך פון פעלקער-בונד האָט אויסגערעכענט, אַז די בעפעלקערונג פון דער גאַנצער וועלט בעטרעפט 2 מיליאַרד מיט 12 מיליאָן נפשות. אין משך פון היינטיגען יאָהר האָט זיך די בעפעלקערונג פערגרעסערט מיט 20 מיליאָן.

אַ אייראָפּעאישע „פּיאַטילעטקא“.

נאָך די לאָזאַנער קאָנפערענץ איז געוואָרען אַקטועל די פראַגע וועגען אָנהויבען אַ אַקטיווען קאַמף געגען דעם ווירטשאַפטליכען קריזיס אין אייראָפּא, צו וועלכען אַלע ביז-יעצטיגע פּרובען האָבען נישט געבראַכט צו קיין געהעריגען רעזולטאַט. פראַנקרייך איז ארויס מיט אַ נייעם פּלאַן פון אונטערנעמען אזא מין „פּיאַטילעטקא“ אין אייראָפּא, וועלכע זאָל זיך פערנעמען מיט'ן בויען טויזענדער קילאָמעטער נייע באַהנען און שאָסייען, אין וועלכען עס זאָל אַריינגעלעגט ווערען אַ קאַפּיטאַל פון 3 מיליאַרד דאָלאַר און זאָל געבען בעשעפטיגונג אַ זעהר גרויסע צאָהל אַרבייטסלאָזע.

האָסטו שוין אַ שקל?

יעדער נאַציאָנאַל - געשטימטער יוד קויפט אויס דעם שקל.

די ענטלאָפענע. (17

ראָמאַן פון יודישען לעבען אין דייטשלאַנד אין 18-טען יאָהר-הונדערט.

פון י. איזאַקזאָהן.

(פאָרטזעצונג)

אַדאָלף איז געווען אינגאַנצען ווי צומישט פון דעם געשפרעך, וואס ער האָט געהאַט מיט יעקב משה'ס פרוי און פון דעם חנה'לעס פלוצים'דיגען ערשיינען, וועלכעס האָט איהם איינפאַך בעצויבערט, ער האָט זיך אַ לענגערע צייט אַרומגעדרעהט אין גאַס, נישט ווייסענדיג וואוהין ער געהט, זייענדיג פערטיפט אין זיינע געדאַנקען, אָבער מיטאַמאָל האָט ער אָנגענומען אַ בעשלוס און אַזוי ווי צו זיך געזאָגט:

יאָ, אַזוי איז דאָס, בעפאַר איך וועל זיך נעהנטער בעקענען מיט דער דאָזיגער שעהנהייט, מוז איך זעהן איהר חתן, איך מוז איהם זעהן און מעגליך מיט איהם רעדען, און דאַן וועל איך שוין ווייסען אויב עס איז אַזוי ווי די מוטער זאָגט, אַז איהר טאָכטער איז מיט'ן חתן איבערגליקליך.

אָבער ווי אַזוי מאַכט מען דאָס? זאָל איך געהן אין דער ישיבה? און וואָסערע אויסרייד וועל איך האָבען זיך מיט איהם צו בעקענען.

ער האָט נאָך אַ קורצע צייט געטראַכט וועגען דעם פּלאַן, און ענדליך האָט ער געפרעגט אַ דורכגעהער וואו עס געפונט זיך די ישיבה, און בעקומענדיג דעם געהעריגען ענטפער, איז ער אַוועק אין דער ריכטונג וואס דער דורכגעהער האָט איהם אָנגעוויזען.

.11

ווען אַדאָלף רייכמאַן האָט פערלאָזט דאס צימער, האָט זיך שפרה, יעקב משה'ס פרוי געפיהלט פיעל פרייער, און זי איז איבערהויפּט געווען זעהר צופרידען מיט דעם וואס רייכמאַן האָט זיך נישט געטראָפען מיט חנה'לען, דאַביי האָט איהר פנים אויסגעדריקט איינגעהאַלטענע אויפרעגונג און פערדרוס, זי האָט זיך נישט געקענט שענקען דאס וואס זי האָט אַליין פערלאַנגט פון דעם יונגען רייכמאַן אַז ער זאָל זיין זייער גאַסט די גאַנצע צייט וואס ער וועט ווייל‌ען אין פראַנקפורט און איהר מוטער-הארץ האָט פאָרגעפיהלט אַז דער דאָזיגער גאַסט וועט איהר פערשאַפען קרענקונג.

חנה'לען ווידער האָט פערדראָסען פאַרוואָס זי איז אַזוי לאַנג געשלאָפען און זיך אויסבעהאַלטען אין איהר צימער, אין דער צייט ווען זי האָט געהאַט אַזאַ גוטע געלעגענהייט זיך מיט א י ה ם צו בעקענען.

זי האָט זיך טיעף פערטראַכט, נישט קענענדיג זיך אָבגעבען קיין רעכנונג פון איהרע געפיהלען, וועלכע האָבען געקעמפט צווישען זיך. דער דאָזיגער עלעגאַנטער יונגערמאַן האָט אויף איהר געמאַכט אַ אונגעהויערען איינדרוק, אָבער זי איז דאָך פערלאָבט, זי האָט דאָך אַ חתן, און איהר פאָטער איז דאָך אַזאַ שטרענגער, אַזאַ האַרטער, איבערהויפּט, ווען עס האַלט וועגען רעליגיע, און צו וואס זאָל זי פערשאַפען קרענקונג זיך און די עלטערן, ווען דאס וועט צו גאָרנישט ברענגען, נאָר בלויז צו פערדרוס און אויפרעגונג.

זי איז געווען אַזוי פערטראַכט אין איהרע געדאַנקען דאס זי האָט נישט בעמערקט די אויפרעגונג אויפ'ן געזיכט פון איהר מוטער, אָבער באַלד האָט זי זיך ווי אויפגעכאַפּט פון שלאָף און זעהענדיג ווי די מוטער זיצט פערטראַכט אין איהרע געדאַנקען, האָט חנה'לע זי געפרעגט:

וואָס ביזטו עפּיס אַזוי פערטראַכט מאַמעשי?

הא, וואָס?—האָט די מוטער געשטאַמעלט.

דו ביזט עפּיס שרעקליך דענערווירט מאַמעשי, וואס איז דאס? האָסטו נישט געהאַט עפּיס קיין קרענקונג פון דעם גאַסט?

פון דעם יונגען רייכמאַן מיינסטו—האָט די מוטער נאַכדענקענד געזאָגט—קיין קרענקונג האָב איך פון איהם נישט געהאַט, אָבער עס טהוט וועה דאס האַרץ זעהענדיג ווי אַזוי אַ יודישער יונגערמאַן איז אַראָב פון גלייכען וועג, גלויבט נישט אין גאָט און לייקענט אין אונזערע אַלע הייליגקייטען.

איך מיין אַז דו איבערטרייבסט צופיעל, מוטער—האָט חנה'לע געענטפערט—ער איז, שיינט מיר, נישט אַזוי פערדאָרבען ווי דו מיינסט. דאס אויסערליכע אויסזעהן זיינס, צוליעב דער קליידונג, מאַכט דעם איינדרוק אַזוי ווי ער וואָלט געווען אַ גוי, אָבער זענען דען נישט פערהאַן ביי אונז אין פראַנקפורט אַזעלכע יודישע יונגעלייט ווי רייכמאַן?

די מוטער האָט זיך געכאַפּט אַז עס איז נישט געוואונשען זי זאָל מיט דער טאָכטער רעדען צופיעל וועגען רייכמאַן'ען, אויך האָט זיך איהר אויסגעדאַכטען אַז חנה'לע וויל ספּעציעל וועגען דעם פערפיהרען אַ לענגער געשפרעך, און זי האָט דעריבער געזאָגט:

אָבער וואס געהט דאס אונז אָן, לאָז ער זיך פיהרען ווי ער וויל, ווי ער פערשטעהט, געלויבט איז גאָט אַז דו, מיין איינציג קינד, האָסט שוין אַ חתן, מיט וועלכען גאָט און לייטען זענען צופרידען.

נאָר איך נישט... האָט חנה'לע געוואָלט אַרויסזאָגען, אָבער די ווערטער זענען איהר געבליבען אויף דער צונג, און זי האָט געזאָגט:

אָבער וועגען וואס האָסטו מיט איהם גערעדט אַז עס האָט דיך אַזוי אויפגערעגט?

שטעל דיר פאָר אַז ער האָט מיך געפרעגט אויב דו ביזט שוין אַ כלה.

נו, איז וואס?

וואס הייסט אַ יונגערמאַן זאָל זיך פרעגען אויף אַ מיידעל אויב זי איז שוין אַ כלה, וואו איז דאס געהערט געוואָרען?

און וואס האָסטו איהם געזאָגט?

כ'האָב איהם געזאָגט אַזוי ווי עס איז, אַז דו האָסט אַ חתן אַ גרויסער למדן, מיט וועלכען אַלע זענען אונז מקנא.

נו.

אַזוי ווי כ'האָב איהם געזאָגט אַז דיין חתן לערנט אין דער ישיבה האָט ער אָנגעהויבען חוזק מאַכען פון די ישיבות מיט די ישיבה-בחורים, אַז איך האָב נישט געקענט צוהערען.

חנה'לע האָט פערשטאַנען אַז איהר מוטער טהוט דאס צופיעל פערברייטערן כדי רייכמאַנען צו פערמיאוס'ען אין איהרע אויגען און זי האָט דאריבער געזאָגט:

איך וואָלט נישט געגלויבט, אַז ער זאָל חוזק מאַכען פון ישיבות, מיר שיינט אַז כ'האָב געהערט ווי אין זיין געשפרעך מיט'ן פאָטער האָט רייכמאַן געזאָגט אַז ער האָט אויך געלערנט אין אַ ישיבה.

הייסט דאס אַז דו גלויבסט מיר נישט—האָט די מוטער געזאָגט—ער האָט חוזק געמאַכט פון די ישיבה-בחורים, און ער האָט זאָגאַר געזאגט אַז ער וואָלט גערן געוואָלט קענען לערנען דיין חתן דעם ישיבה - בחור און ער האָט מיך געפרעגט אויב ער קומט ווען עס איז אַריין צו אונז, צי ער געהט מיט דיר שפּאַצירען און נאָך אזאלכע פראַגען.

חנה'לע איז רויט געוואָרען איבער די אויערען, דאס געשפרעך מיט איהר מוטער האָט זי פּשוט איבערראַשט, זי האָט פון דעם געזעהן, אַז אַדאָלף אינטערעסירט זיך מיט איהר זעהר שטאַרק אָבער נישט ווילענדיג אַז די מוטער זאָל בעמערקען איהר צופרידענהייט האָט זי געזאָגט:

איך וואָלט איהם פּשוט אויסגעזידעלט פאַר אַזעלכע ווערטער.

נו איז ער דאָך אָבער אונזער גאַסט, און אַ זוהן פון ר' דוד רייכמאַן וועלכער איז אונזער גרעסטער אָבנעהמער, דער טאַטעשי האָט מיט איהם געמאַכט אַ גרויס געשעפט און זעהר שעהן פערדינט.

מילא, ער וועט דאָך באַלד אַוועקפאָהרען—האָט חנה'לע געזאָגט אום צו בערוהיגען די מוטער—נאָך 5 טעג און די מעסע איז צו ענדע.

אָבער דו מוזט זיך היטען טאָכטערשי—האָט שפרה געזאָגט, אויפהויבענדיג די אויגען צום הימעל—דו זאָלסט מיט איהם נישט שליסען קיין בעקאַנטשאַפט, דו ביזט אַ כלה עאָר אַ טייערען חתן, און דו וועסט זיין גליקליך.

דו קענסט זיכער זיין, אַז איך וועל איהם אויסמיידען. פון ערשטען מאָמענט וואס כ'האָב איהם געזעהן, האָט ער אויף מיר אַ שלעכטען איינדרוק געמאַכט.

געוויס, געוויס, טאָכטער איינציגע,—האָט שפרה געזאָגט און זיך מיט דער טאָכטער צוקושט—דו ביזט אַ געטרייע יודישע טאָכטער, און דאס מוזטו און וועסט שטענדיג בלייבען.

(פאָרטז. קומט).

ב. וויינבערג.

דאָס יודישע שול-וועזען אַמאָל און היינט.

ב.

פיעל, זעהר פיעל איז שוין געשריבען געוואָרען איבער דער דאָזיגער טעמא. איך בין דאָ אָבער נישט אויסען איבערצוגעבען אַ געשיכטליכען איבערבליק איבער דעם יודישען שול-וועזען, אָנהויבענדיג פון די תנ"ך צייטען און ענדיגענדיג ביי דער געגענוואַרטיגער תקופה, וואָרום עס איז אונמעגליך דאָס איינצופאַסען אין די ראַהמען פון אַ רייהע צייטונגס - אַרטיקלען. מיין עיקר כונה איז צו לענקען די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט אויפ'ן פראָגראַם פון די למודים, אויפ'ן פעדאַגאָגישען סיסטעם, אויף די וועזענטליכע, כאַראַקטעריסטישע גרונד - שטריכען פון דער יודישער שול אין די לעצטע יאָהרהונדערטער. זייט אַ רייהע יאָהרען פאָרש איך פערשידענע יודישע און פרעמדע מקורים, וועלכע האָבען אַ דירעקטען און אונדירעקטען שייכות צום יודישען שול-וועזען. די דאָזיגע פאָרשונגען מיינע וועלען בקרוב ערשיינען אין אַ בוך-פאָרם, אין דער העברעאישער שפראַך; דאָ גיב איך איבער נור אין אַ מיניאַטור - פאָרם, אין אַלגעמיינע שטריכען אַ מצומצומדיגען קווינטעסענץ פון מיין אַרבייט איבער די לעצטע צוויי יאָהרהונדערטער.

* * *

ווען מיר צולעגען דעם בעגריף „שול" אויף קלענערע בעגריפען, דאָס הייסט: בעת מיר דעפינירען איהר עצם מהות, האָבען מיר פאַר זיך דריי אָביעקטען, וועלכע בילדען דאָס וועזענטליכע אין איהר: לעהרער, לעהר-סיסטעם און שילער. די פעדאַגאָגיק שטעלט אין צענטער פון איהרע פאָרשונגען די דאָזיגע דריי אָביעקטען. מיר וועלען זיך אָבער דאָ בעשעפטיגען נור מיט דער געשיכטע און ענטוויקלונג פון דער יודישער שול און פעדאַגאָגיק.

ווי האָט אויסגעזעהן די יודישע שול אין 17 יאָהרהונדערט?

בלעטערנדיג די פערשידענע רבנישע ספרים פון דער דאָזיגער תקופה, בעמערקען מיר, אַז די מחברים, וועלכע האָבען געוואוינט אין פוילען, ליטא, דייטשלאַנד בעקלאָגען זיך — דאָס קאָן מען אַרויסדרינגען פון פערשידענע דרך-אַגב-רמזים — אויפ'ן שפלדיגען מצב פון דער יודישער שול, אויפ'ן כאַאָטישען סיסטעמלאָזען אופן פון לערנען. דאַגעגען אָבער ברענגען זיי אַלס גלענצענדען מוסטער פון אַ שול די ספר'דישע יודישע לעהר-אַנשטאַלטען.

אַזוי, למשל, רוהמט דער מחבר פון בעוואוסטען ספר „שפתי ישנים", ר' שבתי בס, די בעקאַנטע אַמסטערדאַמער תלמוד - תורה „עץ חיים", אין וועלכער עס האט אגב אויך געלערנט דער גרויסער יודישער פילאָזאָף ברוך שפינאָזאַ.

ער דערצעהלט:

„אַזוי איז דער סדר פון ק"ק ספרדיים יצ"ו. זיי האבען געבויט די הערליכע שוהל — — — האָרט נעבען איהר אַ תלמוד-תורה פון 6 מחלקות. אין יעדער מחלקה איז דאָ איין מלמד, כאָטש די צאָהל תלמידים דערגרייכט גאַנצע הונדערטער. אין דער ערשטער מחלקה לערנען קליינע קינדערלעך, ביז זיי קענען גוט „עברי" און דאַווענען. דאַן געהן זיי איבער אין דער צווייטער מחלקה; דאָרט לערנען זיי תורה מיט נגון הטעמים, ביז זיי זענען גוט בעהאַוונט אין די פינף חומשי-תורה ביז לעיני כל ישראל. שפעטער געהן זיי איפער אין דער דריטער מחלקה, לערנענדיג וואָך-וועכענטליך פירוש רש"י אויף דער גאַנצער סדרה. אין דער פיערטער מחלקה לערנען זיי נביאים און כתובים לויט'ן סדר מיט'ן נגון-הטעמים. דער תלמיד לעזט דעם פסוק, פערטייטשט איהם ווי געהעריג און אַלע שילער הערען זיך צו, שפעטער לעזט דער צווייטער—און אַזוי אַלע. דערנאָך געהט ער אין דער פינפטער מחלקה. דאָ געוועהנט מען צו די תלמידים צו לערנען הלכה אַליין; מען רעדט נישט אַנדערש ווי לשון - קודש. מען לערנט ווי געהעריג דקדוק; און טאָג-טעגליך ווערט אויך געלערנט איין הלכה פון דער גמרא. פאַר אַ יום-טוב לערנען אַלע תלמידים שלחן ערוך: הלכת פסח—אין פסח, הלכת סוכות—אין סוכות, ביז אַלע תלמידים זענען גוט בקי אין דינים. דאַן געהן זיי איבער אין דער זעקסטער מחלקה, אין דער ישיבה פון אב"ד יצ"ו. דאָרט לערנען זיי טאָג-טעגליך איין הלכה מיט רש"י תוספות און זענען מפלפל אין עיון הדינים פון מיימוני, טור, בית-יוסף און אַנדערע פוסקים. אין בית-המדרש האָבען זיי אַ גרויסע ביבליאָטעק; ווער עס וויל פון די ספרים געניסען, באָרגט מען איהם, אָבער נישט אויסער די מויערען פון בית-המדרש, אפילו ווען ער לאָזט איבער אַ גרויסען משכון.

ר' שבתי שעפטיל הורוביץ הלוי (דער זוהן פון של"ה) דערצעהלט אין זיין ספר „ווי העמודים": דורכרייזענדיג פון פראַנקפורט קיין פוזנא, בין איך דורכגעפאָהרען דעם ים און אָבגעטרעטען אין אַמסטערדאַם. דאָרט האָב איך געפונען פיעל גרויסע תלמידי-חכמים, כ'בין געווען אין זייערע בתי-מדרשים; כ'האָב אויך בייגעוואוינט ווי די קליינע לערנען פון „בראשית ביז: לעיני כל ישראל"; דערנאָך—אַלע עשרים וארבעה שפעטער גאַנץ משניות. ווערענדיג אַביסעל עלטער הויבט דער תלמוד אָן צו לערנען גמרא מיט רש"י תוספות און אַנדערע מפורשים.

אָבסערווירענדיג דאָס אַלץ איז מיר קאַלעמוטנע געוואָרען אויפ'ן האַרצען און כ'האָב אָנגעהויבען צו וויינען: פאַרוואָס פיהרט מען נישט איין דעם דאָזיגען סדר-הלמוד אין אונזער לאַנד? הלוואי וואָלט זיך דער דאָזיגער שעהנער מנהג פערשפרייט בכל תפוצות ישראל, וואָרום וואָס קען דאָס אייגענטליך שאַדען, אויב דער תלמוד לערנט פריהער ווי געהעריג תנ"ך, משנה ביז ער ווערט אַלט דרייצעהן יאָהר און ערשט דערנאָך הויבט ער אָן צו לערנען גמרא?

פיעל עהנליכע שילדערונגען פון לעהר-סיסטעם, ביי די ספרדישע יודען אין 17-טען יאָהרהונדערט — און נאָך פריהער — געפונען מיר אין דער רבנישער ליטעראַטור פון יענער צייט. מיר בעמערקען וויפיעל פון זיי בעריהרען דאָס אָנגעווייטאָגטע חנוך - פּראָבלעם אין אונזער לאַנד, וועלכער האָט זיך, צום גרעסטען בעדויערען און טראָץ די גרויסע שנויים, וועלכע זענען ענטשטאַנען אין אונזער לעבען אין משך פון די לעצטע צוויי הונדערט יאָר, נישט זעהר פיעל געענדערט. מיר געפונען היינט-צו-טאָג נאָך דעם אַמאָליגען טיפ חדרים מיט זייער סיסטעמלאָזען „לעהר-פּראָבלעם", מיט דעם זעלבען גייסטיגען ניוואָ, לעזענדיג, צום ביישפיעל, ווי עס שילדערט אין זיין אויטאָביאָגראַפיע דער בעריהמטער יודישער פילאָזאָף שלמה מימון דעם אַמאָליגען חדר ביי אונז אין פוילען אַנ'ערך מיט 150 יאָהר צוריק, זעהען מיר, אַז קיין גרויסע שנויים זענען אין דאָזיגען פרט נישט פאָרגעקומען.

ווענען דעם אָבער — אין קומענדען אַרטיקעל.

זאַקאָפּאַנע.

נאָטיצען.

א.

אַביסעל געשיכטע.

דאָס היינטיגע רוישיגע זאַקאָפּאַנע ווי בכלל גאַנץ פּאָדהאַלע איז געווען ביז'ן 13-טען יאָהרהונדערט ווילד, פול מיט ווילדע חיות און נישט-דורכדרינגליכע וועלדער. ערשט אין יאָהר 1234 בעקומט דער קראָקאווער וואָיעוואָדע אַנ'ערלויבניש צו בעזעצען פּויערים פון שלאָנסק. אויסער די פערמעגענס פון די גייסטליכע, ווען מען ס'איז צו פערדאַנקען די התחלה פון דער דאָרטיגער קאָמוניקאַציע-אַרבעט, ענטשטעהט אויך אין פּאָדהאַלע אַ מלוכה'לע, צו וועלכער ס'געהערען אין 14 יאָהרהונדערט שאַפלאַרי און נאָווי-טאַרג.

די דערמאַנטע פערמעגענס איבערגעהן אין סוף פון 14 יאָהרהונדערט אין רשות פון דער פּוילישער מלוכה, וועלכע פערפאַכטעט עס דער משפחה ראַטאַלד.

ווען זאַקאָפּאַנע גופא איז ענטשטאַנען איז נישטאָ קיין גענויע דאַטע. די לעגענדע דערצעהלט, אַז ווען פּאָדהאַלע איז געווען ווילד האָט זיך בעוויזען דאָרט אַ וואַנדערער, וועלכער האָט איינגעגראָבען אין דער ערד עטליכע קערנדלעך. אַזוי ווי די קערנדלעך האָבען פיעל תבואה אַרויסגעגעבען איז ער אַראָבגעגאַנגען אין דער „דאָלינע" און האָט זיך דאָרט בעזעצט און פון וואָרט zako איז ענטשטאַנען דער נאָמען זאַקאָפּאַנע.

אָפיציעל טרעפט מען זיך מיט'ן זאַקאָפּאַנע ערשט אין יאָהר 1630.

ביז דער צוטיילונג פון פוילען איז זאַקאָפּאַנע דאָס אייגענטום פון דער פּוילישער מלוכה. נאָך דער חלוקה פעראַקויפט עס עסטרייך טיילווייז צו פריוואַטע פערזאָנען (1817).

דער אייגענטימער פון זאַקאָפּאַנע אין די אכציגער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט איז מאַגנוס פעלץ, וועלכער רואינירט די הערליכע וועלדער. אין 1889 קויפט זאַקאָפּאַנע אויף אַ ליציטאַציע דער כראַביע זאַמאָיסקי, וואָס פערשרייבט עס צוזאַמען מיט זיין גאַנץ פערמעגען אין 1924 דער פּוילישער מלוכה אַלס פונדאַציע א. נ. „זאַקלאַדי קורניצקע".

ביז'ן העלפט פון פאָריגען יאָהרהונדערט האָט מען נישט געהערט פון זאַקאָפּאַנע. די ערשטע לעטניקעס דאַטירען זיך פון 1850, פּאָפּולער ווערט עס ערשט אין יאָהר 1873 מיט'ן קומען פון ד"ר טיטוס כאַלובינסקי.

פון דער צייט אָן ענטוויקעלט זיך זאַקאָפּאַנע מיט אַ שנעלער טעמפּאָ: אין 1886 ווערט זאַקאָפּאַנע אָנערקענט אַלס קלימאַטישע סטאַציע. אין יאָהר 1899 – באַהן-פערבינדונג מיט קראָקע און בעקומט דעם נאָמען הויפּט-קלימאַטישאָרט אויף זומער; אין 1907—אַלס הויפּט-אָרט פאַר ווינטער-ספּאָרט; אין 1919 ווערט עס אנערקענט אַלס שטאָדט.

ב.

נאַטור.

יודען אין הסכם מיט זייער וועלט-אַנשויאונג האָבען נישט געלעגט קיין אַכט אויף דער אויסערליכקייט, אויף דער ציורה. דער עיקר איז תמיד געווען ביי יודען די כונה (אחד המרבה ואחד הממעיט בלבד שיכון לבו) ביי יודען איז דער עיקר געווען דער תכלית און דעריבער אויב איינער איז עוסק אין לערנען און איבעררייסט אין מיטען, כדי צו בעוואונדערן די נאַטור (מה נאה אילן זה) איז ער אַזוי ווי מתחייב בנפשו.

דער יודישער מאָנאָטעאיזם האָט געלעגט אַ חותם אויף דער יוד. פסיכיק אין אַלע הינזיכטען, און דעריבער איז די בעציהונג פון די יודען צו דער נאַטור געווען כמעט אַ בטול'דיגע, וועלכע ווערט נור אין געוויסער מאָס געענדערט דורך מאַנכע פון די חסידות-שעפער. „דו זאָלסט דאַווענען באַלד אין דער פריה – זאָגט ר' נחמן בראַסלאַווער – ווען די וועלט איז ריין פון זינד און אָבגעבען תהלות און תשבחות צוזאַמען מיט די גרעזער פון פעלד".

מאַנכע פון אונזערע גייסטיגע אָנפיהרער האָבען נישט גענומען אין אַכט, אַז די נאַטור אין איהר גרויסקייט און הערליכקייט, פערשידענפאַרביגקייט און אונענדליכקייט, ברענגט צו פערטראַכטונג און התקרבות: השמים מספרים כבוד אל.

ס'איז אמת, אַז אין אונמיטעלבאַרען קאָנטאַקט מיט דער נאַטור פערלירט דער מענש דעם בעגריף דאָס ער איז דער צענטער פון דער בריאה, אָבער איינצייטיג פערברייטערט עס זיין האָריזאָנט און דער מענש פיהלט זיך לויט דער געלונגענער אויפפאַסונג פון דייטשען פּאָעט טיק: זעהר קליין אָבער גלייכצייטיג זעהר גרויס.

ג.

טוריסטיק.

ווען דו געהסט אַרויס אין גאַס האָסטו דעם איינדרוק, אַז דו געפונסט זיך אין אַ וועלכער ס'איז רוישיגער שטאָדט; אַ בעוועגונג פון אויטאָס און דראָזשקעס; ערשטקלאַסיגע צוקערניעס; הונדערטער שפּאַצירענדע; דאַמען אויסגעפּוצטע און שטייפע זיצען אין פּאַרק און אָבסערווירען איינע די צווייטע, בייטענדיג דערביי זייער בליק פון קנאה אויף ביטול, אָבהענגיג פון איינדרוק פון דער אַדורכגעהענדער פרוי. די אָרקעסטער שפּיעלט טאַנגאָ'ס און עטליכע פאַרלעך טאַנצען—אַזוי ווי אומעטום.

געהסטו אָבער עטוואָס ווייטער ענדערט זיך דאָס בילד כהרף עין. די בערג נעמען דיך אַרום מיט זייער גדלות און רוימקייט. פון איין זייט פעלזען נאַקעטע, פון דער אַנדערער זייט וועלדער משופּע'דיגע, וועלכע דו נעמסט נישט אַרום מיט דיין אויג. קליינע וואַסערלעך שלענגלען זיך פון די באַרג-הויכקייטען זיג - זאַגיש און ברומען שטאַרק. אַ קאַלט ווינטעל גלעט דיך. די זון שיינט פון דערווייטענס און דו פיהלסט נישט איהר הייסקייט. דו הויבסט דיין בליק אויפ'ן נעוואָנט און אַנדערע בערג, וואָס קוקען מאַיעסטעטיש אויף דיר און ווערסט בעהויכט פון זייער רויהער שרעקעוודיגער הערליכקייט.

אויפ'ן וועג טרעפסטו גאַנצע משפּחות פּוילישע, דייטשע און טשעכישע מיט קליינינקע קינדער, וועלכע געהן אין די בערג. דאָס קליינוואַרג לויפט און זאָגט אָן די בשורה די עלטערע סאָפּענדע, אַז זיי זענען שוין נאָהנט צום שוואַרצען סטאַוו אָדער „גאָנשעניצאָווער האַלע".

דו טרעפסט אויך איינצעלנע מענשען, וועלכע געהן ביחודות אין די בערג. זיי געהן פּאַמעליך און בכונה אויף די סערפּענטין-סטעזשקעס, אָבשטעלענדיג זיך פון צייט צו צייט, כדי צו אָבסערווירען דעם שניי, וואָס ליגט אַרום אַ גאַנץ יאָהר, אויף וועלכען די זונען - שטראַהלען האָבען נישט קיין השפּעה.

טיפען פערשידענע. דו וואָלסט געוואָלט דערגעהן עפּעס וועגען זיי, אָבער ווער איז ביכולת אַריינצודרינגען אין די נשמות פון די טויזענדער וואַנדערער אין די טאַטרען! איינער הויבט זיך אין די בערג צוליעב איבערפלוס פון וואָוילטאָג; איינער צוליעב אַמביציע און איינער גאָר צוליעב שכחה. דו זעהסט פאַרלעך גליקליכע, שטראַהלענדיגע, וועלכע שפּרייזען בהתבודדות אויף בערג-טיטאַנען, ווייט פון זייער סביבה.

ס'איז מעגליך, אַז דאָס וואַנדערן אַליין איז אויך מרוב טובה, צוליעב איבערפלוס פון געזעלשאַפט, און מעגליך—אַז זיי זענען עלענד, פערלאָזען, זוכען זיי פערגעסענהייט. ביי דער טבע, וועלכע היילט ענטוישטע און צובראָכענע, ווער קען דערגעהן די פערפלאָנטערטקייט פון דער מענשליכער נשמה!

פ. בלומענקראַנץ

זאַקאָפּאַנע, יולי 1932.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

דאָס שטיקעל איז געלונגען...

דער קאַמף צווישען די זיך בעקעמפענדע צדדים אין דער היגער קהלה, האָט ביי די לעצטע פרעזידיום וואַהלען זיך ווידער אויסגעצייכענט מיט א סטראַטעגיש שטיקעל, וואָס האָט בעוויזען, אַז די „פעלד-מארשאלען" וואָס פיהרען די מלחמה שלאָפען נישט און טראַכטען שטאַרק אריין אין עסק, ווי אַזוי דעם געגנער אָבצוטהון א שפּיצעל.

שוין העכער אַ יאָהר צייט, ווי מען קלייבט דאָס פרעזידיום און ביי יעדער זיצונג (אַזעלכע זענען געווען אין משך פון דער צייט גאַנצע 13 שטיק) איז פאָרגעקומען אַנ'אַנדערע אַטראַקציע, האָט דער פרעזעס פון דער מינדערהייט בעקומען א מעהרהייט, דערפאר אָבער האָבען זיי פערטראַכט א מעשה נורא, אַקעגען דעם וויצע פרעזעס.

דאָס דאָזיגע שטיקעל איז פריהער גוט אַרומגערעדט געוואָרען און ר' בעריל געווערצמאַן (ער אַליין איז אויף די זיצונג נישט געווען) איז פלוצים א [...]שפרינגען אַלס וויצע-פרעזעס.

דער דאָזיגער טהאַט האָט אַרויסגערופען ביי אַלע א גרויס פערוואונדערונג, נאָר באַלד האָבען זיך אַלע אָריענטירט, אַז דאָס איז פון פריהעראויס געווען געפּלאַנעוועט, און סיי די אָנהענגער ווי אויך די געגנער האָבען מודה געווען, אַז דאָס שטיקעל איז זיי געלונגען...

טשענסטאָכאָוו האָט מזל.

צו געזעלשאַפטליכע אַרבייט, צו שלום צווישען די קעמפענדע צדדים אַרום דער קהלה האָט טשענסטאָכאָוו ליידער נישט קיין מזל. דערפאַר אָבער האָט זי מזל צו די גרעסערע געווינסען פון דער מלוכה לאָטעריע.

פאַראַיאָהרען איז אריין קיין טשענסטאָכאָוו דאָס גרעסטע געווינס, היי-יאָהר איז ביי דער ערשטער קלאַס געוואונען געוואָרען אין דער קאָלעקטור פון ה' וועקסלער די 15 טויזענד זלאָטעס און אויך ביי דער דריטער קלאַס איז קיין טשענסטאָכאָוו אריינגעפאַלען דאָס גרעסטע געווינס פון דער קלאַס די סומע פון 60 טויזענד זלאָטעס.

ערפרעהענד איז וואָס דאָס געווינס איז אריין צו בלויז אָרימע לייט און דערצו צו אחינו בני ישראל.

צווישען די געוואונער געפונט זיך אויך איין פאַמיליע, וואָס האָט נישט געהאַט דעם טאָג איבערצולעבען און במילא האָט דאָס גורם געווען צו א שלעכטען שלום בית, אַזוי ווייט, אַז מען האָט שטאַרק געשמועסט וועגען אַ גט, נאָר זיי האָבען נישט געהאַט קיין געלד צו בעצאָהלען דעם סופר, ווען נישט וואָלטען זיי שוין לאַנג געווען „גליקליכע". דער מאַן, איז פאַר צרות קראַנק געוואָרען און מען האָט איהם אַוועקגעפיהרט אין שפּיטאָל.

די פרוי זעהענדיג, אַז עס איז כלו כל הקצון, האָט זי גענומען די לעצטע פאַר גראָשען און געקויפט א צעטעלע אויף שפּיל געלד און זיך עס אַוועקגעלייגט אויפ'ן האַרצען און טאָג און נאַכט האָט זי געבעטען, אַז זי זאָל בעגליקט ווערען און ווי עס ווייזט אויס איז איהר בקשה דערהערט געוואָרען און דאָס צעטעלע איז טאַקי אַרויס מיט דער אמת'ער באַמבע.

ווי מען שמועסט, וועט שוין צו קיין גט צווישען דעם פאַר-פאָלק נישט קומען...

אויך האָבען נאָך ביי דעם צעטעלע געוואונען נאָך עטליכע נישט פערמעגליכע יודען. דהיינו: 2 היטעלמאַכער, איין צייטונגס-פערקויפער א. א. וו.

ווי איהר זעהט, האָט אונזער טשענסטאָכאָוו לעצטענס מזל צו די גרויסע געווינסען. הלואי ווייטער נישט ערגער.

איהר מוזט האָבען אַ גבאי.

אויף וואַרשאַווער גאַס 17 זענען פערהאַנען עטליכע חסידים שטיבלעך.

איז דאָרט דאָ איין שטיבעל, וואָס איז שולדיג דירה-געלד. קומט דאָך צו געהן דער בעל-הבית און מאָהנט זיך ס'זייניגע, טרעפט ער יודען דאַווענען, זאָגט ער צו זיי, רבותי! גיט אָהער דירה-געלד, זענען זיי נישט מפסיק און ווייזען איהם נאָר מיט די הענד איינער אויפ'ן אַנדערען. הקיצור, ער וואַרט ביז זיי וועלען מעגען מפסיק זיין און דאַמאָלס קריכט ער אַרויס מיט לשון, איהר וועט געבען געלד אָדער נישט? ווערט ער געוואויר, אַז עס איז נישטאָ קיין גבאי און היות ווי זיי דאַרפען אָט די טעג קלויבען א גבאי, וועט ער שוין מסתמא בעצאָהלען דאָס דירה-געלד...

אין אַ צייט אַרום קומט ווידער דער בעליהבית און הייסט זיך אָנווייזען דעם ניי אויסגעוועהלטען גבאי, נאָר א נעכטיגער טאָג, קיינער וויל נישט נעמען אויף זיך דאָס פעקיל. (עס איז נישט צו זיין קיין פרעזעס אין דער קהלה) און קיינער וויל נישט ווערען גבאי ביי קיין פוסטער קאַסע.

דער בעל-הבית זעהענדיג, אַז ער וועט מיט די חסידים נישט אויספיהרען, אַז זיי ווילען נישט אויסוועהלען קיין גבאי און ער איז איינגעשטעלט מיט'ן דירה-געלד, האָט ער פערשלאָסען דאָס שטיבעל און זיי אַרויסגעגעבען א אולטימאַטום, אַז אויב זיי וועלען נישט אין משך פון 8 טאָג אויסוועהלען קיין גבאי, וועט דאָס שטיבעל זיין פערמאַכט.

ווייסען נישט די חסידים וואָס צו טהון, וואָרים קיינער וויל נישט ווערען קיין גבאי, סיידען מען זאָל אויסשרייבען א גבאי פון דער פרעמד, צווישען יענע חסידים האָט זיך נאָך אַזאַ איינער נישט געפונען.

ווען די חסידים זענען אַוועק מיט א דעלעגאַציע צום ווירט, אַז ער זאָל רחמנות האָבען אויף זיי און עפענען דאָס שטיבעל און אַז זיי וועלען גרינדען דערווייל א קאָמיטעט, וויל ער אַלץ נישט הערען. איך ברויך—טענה'ט

רעוויזיאָניסטישע לאַנדעס-פּאָליטיק.

דער רעוויזיאָניסטישער פּאַרטיי-ראַט אין פּוילען, האָט אויף זיין פּאַרלעצטער סעסיע בעהאַנדעלט די פּראַגע פון אונזער בעציהונג צו לאַנדעס-פּאָליטיק און אויך אָנגענומען ענטשפּרעכענדע רעזאָלוציעס אין גייסט פון א שטרענגער פּאָסטולאַטיוועד פאָרם פאַר גלייכבערעכטיגונג און ווירקזאַמער פערטיידיגונג פון די פּאָליטישע, נאַציאָנאַלע, קולטורעלע, און עקאָנאָמישע רעכט פון יודישען קבוץ אין פּוילען.

הייסט עס אַלזאָ, אַז מיר געהען ווייטער אויפ'ן וועג פון דער גרינבוימיסטישער ליניע.

אמת, די דאָזיגע שיטה וואָלט געווען פולשטענדיג בערעכטיגט און קאָנסעקווענט אויב מיר וואָלטען געוועזן די ערשטע פּיאָנערען פון אַזאַ קאַמף, און מיר וואָלטען ע״ש גענדאַרפט מיט אַזאַ פּאָליטיק עקספּערימענטירען.

געפונענדיג זיך שוין אָבער אין דער לאַגע, וואָס גיט אונז די מעגליכקייט צו לערנען און זעהען די רעזולטאַטען... אין דער ווירקליכקייט פון אַזאַ פּאָליטיק, נעמליך: פון גרינבוים'ס מיסערפאָלג (וואָס ער זעלבסט האָט אָנערקענט) און נישט נאָר זיין פּערזענליכע טראַגעדיע נאָר אויך די טראַגעדיע פון יודענשטאַטס-ציוניזם אין קאָנגרעס פּוילען, מוזען מיר דורכאויס לערנען דאָס גאַנצע פּראָבלעם און אָבשאַצען עס מיט א געהעריגער זעלבסט-קריטעריום, אונאָבהענגיג וואָס פאַר א ראַדיקאַלע אַנשויאונגען מיר זאָלען וועגען דער זאַך נישט האָבען.

מיר דאַרפען זיך איצט שטעלען א פּרינציפּיעלע פּראַגע: צו דאַרפען מיר זיך בעשעפטיגען אין דער לאַנדעס-פּאָליטיק אַלס „נאַציאָנאַלע מינדערהייט" אָדער אַלס „ציוניסטען".

עס איז קלאָר, אַז מיר יודען אין פּוילען דאַרפען זיך מישען אין דער לאַנדעס-פּאָליטיק, אָבער נאָר אַלס א „נאַציאָנאַלע מינדערהייט" דאַגעגען קיינמאָל נישט אַלס „ציוניסטען".

דעם ציוניזם און זיינע לאָזונגען מוזען מיר דורכאויס אָוועקשטעלען א בּ ס ט ר אַ ק ט און נ יי ט ר אַ ל. עס איז שעדליך מיט איהם צו מיסברויכען, און מיר טאָרען בשום אופן איהם נישט נעהמען צו הילף אין אונזער קאַמף פאַר גלייכבערעכטיגונג, מיר האָבען דערצו, שטייערקרעע פ ע ר ס ל י כ ט ו נ ג ס - ט ר אַ ק ט אַ ט ע ן מצד דער רעגירונג צו אינו יודען, דאָס זענען: די ק אָ נ ס ט י ט ו צ י ע און דער מ י נ ד ע ר ה יי ט ס - ט ר אַ ק - ט אַ ט.

אין רעוויזיאָניסטישען אָרגאַן „דער נייער וועג" נר. 3 בעהאַנדעלט ד״ר וואָלפגאַנג פאָן ווייזעל אין אַ ספּעציעל אַרטיקעל א. ד. ט. „די רעוויזיאָניסטישע לאַנדעס-פּאָליטיק אין גלות". דאָס גאַנצע פּראָבלעם, אַנאַליזירענדיג אַלע קריטישע מאָמענטען. ער שטעלט די פּראַגע אָוועק פון צוויי מעגליכע קאָנצעפּציעס, און צוו. אנד. שטעלט ער די פּראַגע: וואָס וויל דער רעוויזיאָניזם?

1) „יודענשטאַט, יודישע רעגירונג, עבר-הירדן, מאַסען-איינוואַנדערונג קיין א״י. דעריבער נויטיגען מיר זיך אין אינטערנאַציאָנאַלע סימפּאַטיעס, מלוכה-הילף, דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג אין יודישען זין אויף ענגלאַנד, איטאַליען' וואַטיקאַן, פעלקער-בונד, אַראַבער א. א. וו."

„און שוין זעהען מיר פאַר אונז קלאָר די רעוויזיאָניסטישע האַלטונג אין פראַגען פון דער לאַנדעס-פּאָליטיק: מיר מוזען אין די גלות-לענדער פיהרען אַזאַ פּאָליטיק, וועלכע זאָל אונז פערשאַפען די אינטערנאַציאָנאַלע הילף. ווייטער די דאָזיגע האַלטונג ענטשיידט די לאַנדספּאָליטישע טאַקטיק, די רעוויזיאָניסטען וועלען אונטערשטיצען פּאַרלאַמענטאַריש יעדע רעגירונג, וועלכע אונטערשטיצט די רעוויזיאָניסטישע פאָדערונגען".

„אויב מיר ווילען דעם יודענשטאַט אין ארץ שראל, דעריבער קענען מיר אין די אינטערעסען פון יודענשטאַט געהן אויף הנחות אין וואַרשא"...

איצט די צווייטע קאָנצעפּציע:

„בעסער וואָלט געווען ווען די רעוויזיאָניסטען זאָלען זיך איבערהויפּט נישט מישען אין דער לאַנדעס-פּאָליטיק ווייל: לאַנדעס-פּאָליטיק איז א געפעהרליכער גיפט פאַר יעדער ציוניסטישער פּאַרטיי.

איך זעה צוויי געפאַהרען: ערשטענס אַז אין אונזערע רייהען זאָלען זיך נישט איינרייסען שאַרלאַטאַנען און מאַנדאַטסיעגער, וועלכע וועלען זיך אויסגעבען פאַר רעוויזיאָניסטען, רעדען מיט אונזער שפּראַך און דערביי וועלען זיי האָבען נאָר איין ציעל צו ווערען דעפּוטאַטען און... פערדיענען געלד".

„צווייטענס, ווען מיר וועלען שיקען אונזערע בעסטע אויסגעפּרובירטע חב ים אין די שטאָדט ראַטען און פּאַרלאַמענטען, דאַן וועלען זיי פערדאַרבען ווערען און די סתם-ציוניסטען וועלען אויך דאַן פערגעסען אָן ארץ-ישראל און וועלען בעטראַכטען די אינטערעסען פון זייערע וועהלער אַלץ וויכטיגער ווי די אינטערעסען פון פּאַטערלאַנד — ארץ-ישראל און ליידען וועט דערפון דער רעוויזיאָניזם".

אויב מיר רעוויזיאָניסטען קענען נישט איינגאַנצען אָננעהמען די ערשטע קאָנצעפּציע, דען די לאַגע פון די יודישע מאַסען איז זעהר גרויזאַם, דאַגעגען אָבער קענען מיר אָננעהמען די צווייטע קאָנצעפּציע, דען מיר זעהן שוין צו וואָס פאַר א דעמאָראַליזאַציע די דאָזיגע לאַנדעס-פּאָליטיק האָט פאַר דער ציוניסטישער בעוועגונג.

ווען גרינבוים האָט פערלאָזט פּוילען האָט איהם דאַן געזעגענט דער בעקאַנטער זשורנאַליסט א. ס. ליריק (נישט קיין רעוויזיאָניסט) אין „היינט" № 83 און ער שרייבט צווישען אַנד.: „גרינבוים האָט געשאַפען א גאַנצע אַרמעע פון וואָהלען - יודען, וואָהלען-ציוניסטען, וואָס זענען גרויסע בריות צו פיהרען קליין-קריעג... אָרגאַניזירען מיטינגען און מאַכען גוטע וואָהלען...

פרעגען מיר אַלזאָ די אויפריכטיגסטע ציוניסטען: צי האָט אַזוי פערשטאַנען דעם ציוניזם הערצל? איז דאָס טאַקי דער יודענשטאַטס - וועג? אָט דאָס איז די טראַגעדיע פון דעם פּוילישען ציוניזם, וואָס איז טאַקי געוואָרען ביי די „מאָנאָפּאָליסטען" זייער גאַנצע ע ס ע נ צ און ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט אַמאָל ד״ר י. טהאָן בעקומט מען ביי דעם די גרעסטע און טיעפסטע התלהבות... (אַנ'אייגענאַרטיגע אָבשפּיגלונג קענען מיר אויך זעהן אין טשענסטאָכאָוו...)

גרינבוים, וועלכער האָט שטענדיג געטאָדעלט די גאַליציאַנער דעפּוטאַטען פאַר זייער „מעסיגקייט" און פאַרגעוואָרפען זיי פּצראַט פון... ציוניסטישע פּרינציפּען, קענען מיר טאַקי היינט צו-טאַג זעהען דעם אונטערשיעד צווישען דעם גאַליצישען און קאָנגרעס-ציוניזם... דאַן וועלען מיר זיך טאַקי דאַרפען אויפריכטיג שעהמען.

מיר רעוויזיאָניסטען מוזען אַזאַלכעס אויסמיידען און גראַטולירען דעם ד״ר פ אָ ן ו ו יי ז ע ל פאַר זיין וואָרנונגס-פּראַגע ?Quo vadis

ל. קאַפּינסקי.

ווי לאַנג וועט נאָך דויערן דער עקאָנאָמישער קריזיס

אינטערעסאַנטער אַרטיקעל פון א בעקאַנטען דייטשען עקאָנאָמיסט.

מיר געבען דאָ אויסצוגען פון אַן אינטערעסאַנטען אַרטיקעל פון בעקאַנטען דייטשען עקאָנאָמיסט ריכאַרד לעווינזאָן.

אויב מיר שטעלען זיך נאָר די פראַגע ווי לאַנג ס'וועט נאָך דויערן דער עקאָנאָמישער, קריזיס איז עס שוין א סימן, אַז דער קריזיס איז נישט עפּיס קיין שטענדיגע זאַך, און אַז דאָס אָרט פון דער יעצטיגער עקאָנאָמישער דעפּרעסיע מוז פערנעהמען א נייע, גינסטיגע צייט.

דער דאָזיגער אָפּטימיזם שטיצט זיך נישט נאָר אויפ'ן גוטען ווילען און אויף דעם פערגלייך, וואָס ווערט גענומען פון דער נאַטור, אַז נאָך יעדער נאַכט מוז קומען טאָג, נאָך יעדען ווינטער—פריהלינג, נאָר שטיצט זיך אויף דער עקאָנאָמישער פּראַקטיק פון די פריהערדיגע דורות. ס'זענען שוין פריהער אויך געווען קריזיסען, האַרטע ווירטשאַפטליכע מפּלות, וועלכע זענען געקומען נאָך גינסטיגע קאָניונקטורען, בעזונדערס צוליעב מלחמות און רעוואָלוציעס.

די מאָדערנע קריזיסען הויבען זיך אָן מיט הונדערט יאָהר צוריק, דער ערשטער קריזיס פון דעם דאָזיגען מין זענען געווען די פינאַנציעלע זאָרגען פון ענגלאַנד, אָהן פריהערדיגע מלחמות אָדער אַנדערע פּאָליטישע געשעהענישען, וועלכע וואָלטען געקענט זיין די סיבות דערפון.

אין יאָהר 1847 איז ווידער געקומען צו א גרויסען פינאַנציעלען קריזיס אין ענגלאַנד און די אַלגעמיינע עקאָנאָמישע דעפּרעסיע איז געוואָרען איינע פון די דירעקטע סיבות פון אויפשטאַנדען און פּאָליטישע רעוואָלוציעס אויפ'ן אַלטען קאָנטינענט.

די רעגולערע קריזיסען, וואָס זענען געקומען יעדע 11 יאָהר 1825, 1836, 1847 האָבען געגעבען א גרונד אויף פערשידענע מאָדנע טעאָריעס, טעאָרעטיקער האָבען אַפילו געוואָלט פעסטשטעלען די יאָהרען, ווען ס'וועלען קומען עקאָנאָמישע קריזיסען דורך פלעקער אויף דער זון. מיט דער צייט זענען די קריזיסען געקומען אַזוי רעגולער, אַז טעאָרעטיקער האָבען גערעדט וועגען „אַ ציקל קריזיסען, וואָס דויערען אין דורכשניט 10 יאָהר". די ערנסטע סטודיעס האָבען אָבער דערפיהרט צו אַנדערע אינטערפּרעטאַציעס און די טעאָרעטיקער הויבען אָן צו קוקען מיט אונרוהיגקייט אויף דער צוקונפט פון דער קאַפּיטאַליסטישער עקאָנאָמיע.

קאַרל מאַרקס האָט שפּעטער בעגרינדעט, אַז די קריזיסען וועלען קומען וואָס אַמאָל אָפטער און וועלען זיין שאַרפער. דער גיגאַנטישער פּערנעהם פון דער וועלט ווירטשאַפט, בעזונדערס אין סוף פון 19-טען יאָהרהונדערט האָט פערשטאַרקט די דאָזיגע נביאות, מ'קען נאָך נאָטירען מעהר אָדער ווייניגער שטאַרקע קריזיסען אין יאָהר 1900, 1907 און 1913, אַלזאָ אין וואָס אַמאָל קורצערע צייט-אָבשניטען. די וועלט-מלחמה ברענגט מיט זיך נייע ספּעציפישע קאָניונקטורען, אָבער די רעגולערע קריזיסען בעווייזען זיך שוין ווידער זייט דעם יאָהר 1920. פון דער צייט אָן איז אַמעריקאַ אַדורכגעגאַנגען אַ גינסטיגע צייט, וועלכע האָט זיך פערענדיגט אין יאָהר 1929 מיט'ן קראַך אויף דער בערזע.

צי קען מען יעצט אין דער צייט פון דעם שרעקליכען קריזיס פעסטשטעלען ווען ער וועט זיך ענדיגען? „די וויסענשאַפט וועגען קאָניונקטורען", דער יונגסטער צווייג פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע, האָט שוין געפּרובט צו געבען אַנ'ענטפער אויף דער דאָזיגער פראַגע מיט דער הילף פון סטאַטיסטיק וואָס, איז שווער און ביטער אויסגעפּראַצעוועט געוואָרען.

ס'איז נישט פערהאַן קיין סבה מורא צו האָבען, אַז נאָך די 7 יאָהר פעטע זענען איצט געקומען 7 יאָהר מאָגערע. די מאָדערנע עקאָנאָמישע וויסענשאַפט ווייסט נישט פון וועלכע טערמינען, דאַגעגען איז אמת, אַז אין אַגראַד-לענדער טרעפט זיך אָפט, אַז נאָך 2 גוטע יאָהרען קומט א לאַנגע פּעריאָד פון שווערען קריזיס.

אין אינדוסטריע-לענדער דאַגעגען דויערן נישט אין אַלגעמיין די צייטען פון דעפּרעסיע אַזוי לאַנג. פון 1890 ביז 1920 זענען אין אמעריקא געוועזן 179 גוטע חדשים אויף 100 שלעכטע. אין ענגלאַנד זענען געווען 179 גוטע חדשים אויף הונדערט שלעכטע. דייטשלאַנד האָט זיך געמוזט ריכטען אַפילו אין די בעסטע עקאָנאָמישע צייטען מיט פעריאָדען פון לאַנגער דעפּרעסיע. פון יאָהר 1890 ביז 1913 זענען אין דייטשלאַנד נאָר געווען 114 גוטע חדשים אויף 100 שלעכטע.

ווי ס'זאָל נישט זיין, איז נישט פערהאַן קיין שום סבה צו גלויבען אין אַ אייביג-דויערנדע דעפּרעסיע. ס'חוכט זיך דאַגעגען, אַז נאָך זי' גוטע 7 יאָהרען אין אַמעריקאַ, וועט דער קריזיס דאָרט און אויך דער וועלט-קריזיס נישט דויערען מעהר ווי 4 יאָהר.

דער ווירט — א גבאי, איין פערזאָן מיט וועלכען איך זאָל קענען רעדען און וועלכער זאָל מיר זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר'ן דירה-געלד.

א גבאי מוזט איהר האָבען.

אַז איך בין נישט קיין מוסר זאָגער...

שרייבט — ווענדען זיך צו מיר יודען — אַז רעליגיעזע יודען און אַפילו דאָזאָרעס, וואָס טרינקען וואַסער בעת א קהלה-זיצונג אין קאַפּעל, עסען לאָדעס אין א קריסטליכע צוקערניע, לאָמיר זאָגען אין „ווענעציע", וואָס איז משמע, אַז זיי עסען טריפה'נע לאָדעס.

איך האַלט אָבער, אַז איך בין נישט קיין אָרטאָדאָקס, איך בין נישט געזעצט אויף תיקון מדינה, אַז איך זאָל עמיצען מוסר'ן, זאָל יעדער טהון וואָס ער וויל...

אַז איך בין נישט קיין מוסר זאָגער...

אַביסעל נייעס פון אָסטראָוו.

כ'האָב פערלאָזט אויף א האַלבען טאָג די שטאָדט מיט איהר נודנער פּאָליטיק און ביז-חלשות'דיגע מחלוקות און בין אַרויסגעפאָהרען קיין אָסטראָוו.

די איינדריקען, וואָס איך האָב דאָרט בעקומען וועל איך אייך דערצעהלען.

עס געהט זיך נאָך מיט.

מען האָט מורא געהאַט, אַז צוליעב דעם גרויסען קריזיס וועט אָסטראָוו היי-יאָהר בלייבען פּוסט, ווארום ווער וועט אויסגעבען אַזוי פיעל געלד אויף א דירה, אָבער נישטקשה. לכתחילה האָט זיך טאַקי קיינער נישט בעוויזען, מחמת דעם, וואָס די בעלי-בתים האָבען זיך געהייסען בעזאַלצען זייערע „פּאַלאַצען". שפּעטער אָבער, איינזעהענדיג, אַז זיי קענען בלייבען „איינגעזאַלצען" האָבען זיי אַראָבגעלאָזט פון מקח און דער עולם האָט אָנגעהויבען דינגען.

מען קען נישט זאָגען, אַז אָסטראָוו איז היינט איבערפולט ווי אַמאָל, אמת, מען קען היינט אויך נאָך בעקומען א דירה און טאַקע פאַר זעהר ווייניג געלד, אָבער פונדעסטוועגען קען מען זיך נישט בעקלאָגען.

ווי מען אינפאָרמירט מיך איז אין אָסטראָוו פערהאַנען ביז 250 פאַמיליעס, אַזוי, אַז מען קען זאָגען, אַז עס געהט זיך נאָך מיט...

זיי האָלען זיך איבערבעטען מיט אָסטראָוו...

אין אָסטראָוו האָב איך בעגעגענט 2 בעקאַנטע דאַמען, וועגען וועלכע איך האָב געוואוסט, אַז זיי זענען היי-יאָהר אַוועקגעפאָהרען אין אַ דאָרף פּראָווען הלכות דאַטשע און דאָ פלוצים זעה איך זיי דאָ.

זיי האָבען אָבער נישט געוואַרט ביז איך וועל זיי פרעגען און האָבען מיר דערצעהלט א זעהר אויסטערלישע מעשה.

זיי האָבען געוואָלט היי-יאָהר אַוועקפאָהרען אין אַ דאָרף—דערצעהלען זיי מיר, כדי צו זיין מיט זיך אַליין אָהן דעם הו-הא האָבען זיי געזוכט און געפונען דאָס דאָרף כזשאַנסטעוו נעבען קאָניעצפּאָל.

אין כזשאַנסטעוו איז פערהאַן א פּענסיאָנאַט ואביגדור שמו, האָט דער אביגדור אַ ווייב, האָבען זיי זיך איינגעטיילט מיט די ראָלען. דאָס ווייב קאָכט און אביגדור איז דער דערלאַנגער.

האָט אָבער דער פּענסיאָנאַט זעהר פיינט דאָס, וואָס מען רופט היגיענע, אַ טישטוך מוז זיין אַזוי „ריין" אַז מען טאָר נישט דערקענען, וואָס פאַר א קאָליר עס האָט אַמאָל געהאַט. דאָס זעלבע איז מיט די כלים, וואָס מען דערלאַנגט צום טיש. אויך דער דערלאַנגער האַלט, אַז א מענש דאַרף זיך וואַשען כאָטש איינמאָל אין יאָהר און די נעגעל שניידט מען זיך אָן נאָר אין ערב יום-כפּור. דאַן מאַכט נישט אויס, אַז אין די מאכלים געפינען זיך גאָט'ס לעבעדיגע ברואים, זאָלען זיי אויך האָבען א הנאה.

ווען אונזערע דאַמען האָבען אָבער געפאָדערט, אַז מען זאָל זיי דערלאַנגען זייערע פּאָרציעס בעזונדער און די פליגען, האָר און ווערים אויך בעזונדער, האָט מען אויף זיי געקוקט ווי אויף חסר - דעה'ניקעס און מען האָט זיי אָנגעהויבען שיקאַנירען, אַז זיי זעגען קוים מיט'ן לעבען ענטלאָפען און האָבען זיך געמוזט צוריק איבערבעטען מיט אָסטראָוו, וואו זיי האָבען זיך איינקוואַרטירט אין פּענסיאָנאַט פון ה' קעניגסבערג, וואו זיי זענען צופרידען.

ווייל עס איז אַ קריזיס?

ה' יאַקובאָוויטש דער געוועזענער אייגענטימער פון דעם בעוואוסטען פּענסיאָנאַט אין אָסטראָוו האָט זיך בעקלאָגט פאַר מיר, אַז עס איז איהם נישט געלונגען היי - יאָהר צו גרינדען די זעלבסטהילף - קאַסע, וואָס עקזיסטירט שוין עטליכע יאָהר אין אָסטראָוו.

אַלע יאָהר האָט דורך דער איניציאַטיוו פון ה' יאַקובאָוויטש, שפּילבערג א״א עקזיסטירט אַזאַ הילפס-קאַסע וואָס האָט געהאַט די אויפגאַבע צו שטיצען אָרימע לעטניקעס.

היי-יאָהר אָבער, אַזוי ווי ה' י. איז נישט מעהר אין אָסטראָוו, האָט קיינער נישט גענומען אויף זיך די איניציאַטיוו אַזעלכעס צו שאַפען און ווען ה' יאַקובאָוויטש איז ספּעציעל געקומען קיין אָסטראָוו און מעורר געווען די יודען, אַז זיי זאָלען אַזאַ קאַסע גרינדען, האָבען אַלע אָבגעזאָגט מיט'ן מאָטיוו, אַז אַזוי ווי עס איז א קריזיס קען מען אַזאַ קאַסע נישט גרינדען און מען קען פון מענשען נישט נעמען קיין געלד.

ה' יאַקובאָוויטש און אויך איך קענען נישט פערשטעהן, אדרבה, ווייל עס איז א קריזיס קען דאָך געמאָלט זיין, אַז מעהר מענשען נויטיגען זיך אין שטיצע. דערוויי'ל איז פון דער קאַסע נישט געוואָרע, אַלץ צוליעב דעם תירוץ, אַז עס איז א קריזיס?!

קליינע מחלוקה'לעך.

אויך איז אָסטראָוו נישט פּטור פון פערשידענע מחלוקות אויפ'ן געביעט פון גבאות.

דערצעהלט מען, אַז אין הויפּט-מנין האָט איינער פערכאַפּט דאָס גבאות, האָט עס פערדראָסען אַנדערע יודען, וואָס האָבען פּרעטענסיעס אויף די דאָזיגע אַמטען, האָבען זיי געגרינדעט א צווייט מנין, איז אָבער אין צווייטען מנין אויך' נישט געווען. אַזוי פיעל פּלאַץ אויף גבאים, האָט מען געגרינדעט א דריט מנין און ווער ווייסט צי מיט דעם וועט זיך שוין ענדיגען, צי מען וועט נישט עפענען א פיערט און א פינפט מנין, אַז יודען ווילען ווערען גבאים איז דאָך נישט שייך צו זאָגען.

דאָס איינציגע נחת.

אין אָסטראָוו איז פערהאַן א געסיל וואו עס געפינען זיך די 2 קאָלאָניעס פון „טאָז" און פון „דאָבראַטשינאַשטש".

די קאָלאָניעס געפינען זיך אין אייגענע געביידעס.

אין דער קאָלאָניע פון „דאָבראַטשיננאַשטש" געפינען זיך 81 קינדער און אין דער קאָלאָניע פון „טאָז" 33 קינדער.

ווי אַזוי די יודישע קינדערלעך די אָרימסטע, די שוואַכסטע פיהלען זיך דאָרט איז מיין פעדער נישט אומשטאַנד איבערצוגעבען, מען דאַרף עס אַליין זעהן און מען מוז קענען זיין א פּסיכאָלאָג, כדי צו פערשטעהן, וואָס די קינדער לעבען איבער.

אנשטאַט א שטיקענדען קעלער-שטוב אָדער א בוידעם האָט ער רחבות'דיגע צימערען, א הויף פול מיט שמעקענדע ריחות, וואָס ציהען שטראָמענווייז פון וואַלד, דאַן דער וואַלד אַליין, וועלכער איז נישט קאַרג, נאָר גיסט גאַנצע כוואַליעס, געזונדע לופט אין די קינדערס קראַנקע לונגען אריין.

דאָס קינד איז פריי, עס האָט נישט מורא, אַז טאַמער וועט עס הויך רעדען, וועט עס די מוטער אָדער דער פאָטער, וועלכע זענען אָנגעפילט מיט צרות וועלען זיי אנשרייען, שפּרינג, טאַנץ, שפּיעל דיך וויפיעל דיין האַרץ גליסט.

אנשטאַט דעם וואָס דאָס קינד האָט נישט בעקומען קיין ברויט צו עסען, בעקומט דאָס קינד 4 מאָל אין טאָג עסען צו דער זעט.

די קינדער פערברענגען דאָרט דערווייל סך הכול 2 וואָכען און ווי פערענדערט זענען זייערע געזיכטער, עס ווילט זיך שרייען געוואַלט, ווי אַזוי קאָן מען מאַכען אַז די יודישע קינדערלעך זאָלען שטענדיג קאָנען האָבען וואָס זיי דאַרפען.

צי וואָס טויג די וועלט מיט אַלע אוצרות, אַז קליינע קינדער מוזען הונגערען.

זעהען די קינדער אויף דער קאָלאָניע איז דער איינציגער נחת.

לויתן

כ׳ תמוז.

עס דערנעהנטערט זיך דער 28-טער יאהר-צייט פון ד"ר הערצל.

מעהר ווי תמיד שאצען יעצט אב די יודישע פאלקס-מאסען אין דער גא-רער וועלט די געניאליטעט פונ׳ם פיה-רער און קעמפער פאר דער נאציאנא-לער זעלבסשטענדיגקייט. דאס גרויסע געשאפענע ווערק אין א"י האט אויפ׳ן גלענצענדסטען אופן בעשטעטיגט די ריכטיגקייט פונ׳ם געשיכטליכען וועג, וועלכען הערצל האט געפלאסטערט פאר׳ן יודישען פאלק. מיט א נבוא׳-שער קראפט האט ער פאראויסגעזעהן דעם שווערען גורל פונ׳ם יודענטום אין די גלות-לענדער, און די ענטוויקלונג פון דעם שטארקען נאציאנאלען ווילען צו א אייגענארטיגען און פולבלוטיגען שאפען אין „אלט-נייילאנד“. די בלי-הענדע ישובים אין ארץ-ישראל, די אלץ וואקסענדע פאזיציעס אין שטאדט און אין דארף, וועלכע ענטפלעקען געויסע פערספעקטיוועןפאר דער יו-דישער בעפרייאונגס-טהאט, זענען דער בעסטער בעוויז, אז דער מעכטיגער רוף פון הערצלען איז אויפגענומען גע-ווארען מיט׳ן פולען ערנסט דורך די יודישע מאסען און ווערט פערווירק-ליכט מיט קרבנות אינ׳ם טאג-טעגליכען לעבען.

„אם תרצו אין זה אגדה“. די דער-האבענע פאנטאזיעס פונ׳ם גרעסטען יו-דישען טרוימער האבען געפונען זייער פערקערפערונג, א דאנק דער חלוצ׳-ישער אנשטרענגונג אין עמק און גליל, יהודה און שומרון, אין תל-אביב און אין יעדען פונקט פון דער נייער בוי-ענדער זיך היים אין ארץ-ישראל.

דער עליה-דראנג אין אלע עקען פון דער וועלט — די מעכטיגע שטרע-בונג צו אליין פערווירקליכונג, זענען דער בעסטער אויסדרוק פון דעם, אז דער ציוניזם האט אויפגעהערט צו זיין א בעוועגונג פון יחידים און איז אריינ-געדרינגען אין דעם גרויען פאלקס-לע-בען, אין אלע ווינקעלעך פון דעם יו-דישען וועזען.

הערצל איז געווארען דער סימבאל, די פאהן סאר אלע די, וואס זוכען א וועג צו א געזונדען און פראדוקטיוועןיודישען לעבען. דורות וועלען זיך ער-ציהען אויף זיינע געדאנקען און מיט שטאלץ וועלען זיי בעקעמפען אלע שוועריגקייטען אויף זייער וועג צום נייעם און בעסערען לעבען אין ארץ-ישראל.

אין איינציגע צעהנדלינג פרעכטיגע יודישע דארפס-ישובים אין לאנד וואק-סען שעהנע פעלדער. איבער די שטיי-נערדיגע בערג האט זיך אויסגעשפרייט א געדיכטער שאטען פון די הערצל-וועלדער. געזונד איז געווארען די לופט, שעהנער איז געווארען דאס לאנד. די געטרייע האנד פונ׳ם יודישען שעפער האט עס געפלאנצט די טוי-זענדער יונגע בוימלען אויפ׳ן באדען פון קרן קימת לכבוד דעם אנדענק פונ׳ם פיהרער און לעהרער. דער שענ-סטער דענקמאל פאר׳ן שעפער פונ׳ם פאליטישען ציוניזם. די בעסטע און אייביגע מצבה פאר דעם זאמלער פון דעם יודישען בויענדען ווילען, זענען די הערצל-וועלדער אין די פערשידענע עקען פונ׳ם בליהענדען ארץ-ישראל.

היי-יאהר, ווי געוועהנליך, וועט יע-דער נאציאנאל-געזאנענער יוד בייטרא-גען כ׳ תמוז פאר דער פערגרעסערונג פון די הערצל-וועלדער. יעדעס ניי-צוגעקומענע בוימעלע אויפ׳ן קרן-קימת-באדען וועט שטארקער-מאכען דעם ישוב, וועט געזונדער מאכען זיין לע-בען און פעסטיגען זיין אמונה אין דער ענדגילטיגער בעפרייאונג.

י"ט תמוז מיט 50 יאהר צוריק הא-בען צום ערשטען מאל בעטראטען דעם ארץ-ישראל באדען די יודישע חלוצים, די בילוער; כ׳ תמוז צום 20-טען יאהר-צייט פון הערצלע׳ן פערמאגט שוין דאס יודישע פאלק העכער א מיליאן דונאם פערזייהטען און פערפלאנצטען באדען. צעהנדליגער עהרליכע ווירט-שאפטען, צעהנדלינגער טויזענדער אר-בייטענ׳ע יודען און מיליאנען געטרייע פריינד און קעמפער פאר יודישער בענייאונג. זאל-זשע יעדער יוד אינ׳ם היסטארישען אנדענקונגס - טאג טהון אלעס מעגליכעס פאר דער פערשענע-רונג און פערבעסערונג פון דער מצבה פאר דעם מנהיג—פאר דער פערברייטערונג פון די הערצל-וועלדער.

פ. ר.

ווי האלט עס מיט די פּרעזידיום-וואהלען?

מיר האבען שוין איבערגעבען דעם רעזולטאט פון די וואהלען צום פרע-זידיום פון דער קהלה - פערוואלטונג בעת וועלכע ה׳ ראזענבערג (דעמאק-ראטישע גרופע) האט בעקומען א מעהרהייט (7 שטימען) אלס פרעזעס, און ה׳ ב. געווערצמאן (ראדאמסקער חסידים) (6 שטימען) אלס וויצע-פרעזעס.

דאביי מוז בעמערקט ווערען אז דאס וועהלען דעם ה׳ געווערצמאן אלס וויצע - פרעזעס איז געווען בלויז א שפיצעל וואס די נאציאנאלע גרופע האט געוואלט אבטהון דער היגער „אגודה“ און דאס איז זיי זעהר גע-לונגען.

ווי בעוואוסט האט ביי די וואהלען וואס זענען פארגעקומען מיט 2 וואָ-כען פריהער ה׳ ראזענבערג אלס פרע-זעס בעקומען 5 שטימען, און ה׳ מ. פאגעל (אגודה) אלס וויצע-פרעזעס 4 שטימען. ה׳ ראזענבערג האט דאן דעם אמט נישט אנגענומען; ווייל די צאהל שטימען (5) איז איהם געווען צו ווייניג, דאגעגען ה׳ פאגעל נישט קוקענדיג וואס ער האט נאר בעקומען 4 שטימען האט דעם מאנדאט יא אנ-גענומען.

עטליכע טעג שפעטער האט זיך אבער ה׳ פאגעל אבגעזאגט פון זיין מאנדאט, ווייל אינצווישען איז פאר-געקומען א פערשטענדיגונג מיט דער האנדווערקער - פראקציע וועלכע האט געזאגט שטימען פאר ה׳ ראזענבערג אלס פרעזעס און ממילא פאר ה׳ פא-געל אלס וויצע, אזוי אז דער לעצ-טער איז געווען זיכער אז ער וועט בעת די צווייטע וואהלען בעקומען דעם אמט מיט א גרעסערער צאהל שטימען.

די נאציאנאלע פראקציע האט אבער געמאכט, ווי דערמאנט, א זעהר גע-לונגענעם שאך-צוג און א טייל מיט-גלידער האבען געשטימט פאר ה׳ גע-ווערצמאן, אזוי אז דער „אגודה“-קאנדידאט וועלכער האט זיך אליין אבגעזאגט איז געבליבען אין דרויסען.

צוליעב דער געשאפענער לאגע צווישען די דעמאקראטען און אגודה וועלכע האבען געהאט צווישען זיך א אבמאך צו פערנעמען די אמטען פון פרעזעס און וויצע-פרעזעס, וועלכעס איז צושטערט געווארען, געהען ארום פערשידענע קלאנגען. א טייל זאגען אז ה׳ ראזענבערג וועט דעם אמט נישט אננעמען, כדי עס זאלען נאכ-אמאל פארקומען וואהלען, און דאן וועט מען שוין בעזארגען אז ה׳ פא-געל זאל געוועהלט ווערען אלס וויצע — אנדערע ווידער זאגען אז ה׳ רא-זענבערג וועט די פרעזעסור יא אנ-נעמען, נאר ה׳ געווערצמאן וועט נישט בעשטעטיגט ווערען, ווייל ער האט נישט די נויטיגע קוואליפיקאציעס, און עס וועלען פארקומען בלויז וואהלען פון א וויצע - פרעזעס.

עס געהט אויך ארום א קלאנג, אז עס זאלען שוין איינגאנצען מעהר קיין וואהלען נישט פארקומען נאר עס זאל בעשטימט ווערען א קאמיסאר אין דער קהלה, מען ווייסט זאגאר שוין צו דערצעהלען, אז עס קומען פאר אונ-טערהאנדלונגען וועגען דער פערזאן וואס זאל נאמינירט ווערען אלס קא-מיסאר.

אויף ווי ווייט די דאזיגע שמועות שטימען מיט דער ווירקליכקייט איז זעלבסטפערשטענדליך שווער פעסטצו-שטעלען.

יודישע נייעס.

אין דער רעוויזיאניסטישער פרעסע האט זיך בעוויזען א ידיעה אז צוליב דעם פרענטש - בעריכט וועלכער איז זעהר שטארק געווענדעט געגען דער יודישער אימיגראציע קיין א"י, זאל זיך אבגעבען אין דימיסיע דער פרע-זידענט פון דער אלוועלטליכער ציו-ניסטישער ארגאניזאציע נחום סא-קאלאוו.

עס איז כאראקטעריסטיש די ידיעה וואס האט זיך בעוויזען אין דער יו-דישער אויסלענדישער פרעסע, אז די פאריזער יודישע חברה „אליאנס - איז-ראעליט“ האט זיך אבגעזאגט צו נע-מען אנטייל אין דער זשענעווער פאר-קאנפערענץ, וועלכע זאל צוגרייטען א באדען פאר א יודישען וועלט - קאנ-גרעס. די דאזיגע רופט זיך, ווי בע-וואוסט, „כל ישראל חברים“, און דע-ריבער איז נישט פערשטענדליך איהר געגענשטעלען זיך צום פראיעקט אז יודען זאלען זיך פעראייניגען און עס זאל ווירקליך זיין „כל ישראל חברים“.—

אין ווינען איז די וואך פארגעקומען א קאנפערענץ פון צענטראל-ראט פון דעם יודישען פרויען-פעראיין „וויזא“, וועלכע האט אנגענומען געוויסע בע-שלוסען בנוגע דער פרויען-ארבייט אין

א"י, די אנוועזענדע פרוי אורוועל האט געשאנקען 10 טויז. פונט לטובת א צווייטער לאנדווירטשאפטליכער מיי-דעל שול אין דער קאלאניע נהלל.

די יודישע פרעסע אין פוילען האט זיך ווידער אנגעהויבען בעשעפטיגען מיט׳ן פלאן וועגען בעזעצען יודען אויף ערד אין פוילען, עס ווערט אנגעווי-זען אז בלויז פון די ערד וואס גע-פונט זיך אין לאנד ביי יודישע פריי-צים און גוט-בעזיצער, וואלט מען גע-קאנט קאלאניזירען עטליכע טויזענד יודישע פאמיליעס, און די יודישע ערד-בעזיצער זענען גרייט אוועקצו-געבען זייער באדען צום פארצעלירען אויף זעהר גינסטיגע און צוגענגליכע בעדינגונגען.

בעת די קהלה-וואהלען וואס זענען לעצטען זונטאג פארגעקומען אין רא-דאם האט דער צד פון הרב קעסטענ-בערג אבגעהאלטען א אויסערגעוועהנ-ליכען נצחון. מען רעדט דארט שטארק וועגען פאלשקייטען און אונארדנונגען ביים צעהלען די שטימען, ווארום עס איז אונמעגליך אז קעסטענבערג אקע-גען וועלכען די מעהרהייט שטאדט שטעהט אין אפאזיציע, זאל האבען בעקומען אזא גרויסע צאהל שטימען.

פאקטען און בעמערקונגען.

וועמען איז אין פוילען אמבעסטען?

דער יודען-„פריינדליכער“ „גאניעץ“ טראגט אונטער זיינע לעזער א וואזש-נע מציאה, דהיינו, ער ברענגט א בילד פון קריניצע, וואו עס איז אויפגע-מאהלט דער טזשעבינער רבי, האל-בערשטאם מיט זיינע צוויי זוהן. און דער „גאניעץ“ מאכט דערביי א בע-מערקונג, אט זעהט רבותי, „וועמען אין פוילען איז אמבעסטען“? דעם רבין מיט זיין „הויף“.

עס וואלט געווען צו לאכען, ווען מיר וואלטען נישט געוואוסט די איי-גענטליכע כונה פון דעם יודען-פרע-סערישען „גאניעץ“. אפשר וואלט דער רעדאקטאר פון „גאניעץ“ אויך דער-צעהלט זיינע נאאיווע לעזער, אז אויך איהם איז נאך זעהר נישקה׳דיג אין פוילען און, אז א דאנק זיינע יודען-העצערייען, האט ער זיך געקויפט א הויז און פערברענגט די זומער-חדשים אין קריניצע אדער אין אנדערע קור-ערטער.

איבריגענס, ה׳ רעדאקטאר פון „גא-ניעץ, אפשר וואלט איהר גלייכצייטיג אנגעמאלט אויך א פאר בילדער פון קאטוילישע גייסטליכע, וועלכע עס לעבט זיך אויך נאך נישט ווי אמער-גסטען אין פוילען.

דערביי וואלטען מיר אייך ווידער געגעבען א בילד פון טויזענדער יו-דען, וועלכע שמאכטען און געהן אויס

פון הונגער אין פוילען.

ווער, ווער, נאר איהר ה׳ רעדאק-טאר, האט זיך נישט צו בעקלאגען אויף שלעכטע צייטען און צווישען די יעני-גע, וועלכע עס איז אין פוילען אמ-בעסטען פערנעמט איהר נאך היינט א בכבודיג ארט...

נויט האט זיי פעראייניגט.

צווישען די יודישע בעלי-מלאכות, געפונען זיך אין די ערגסטע לאגע די מאגאזין- שניידער.

זיי, די דאזיגע בעלי-מלאכות זענען דא ערשט נישט לאנג געווען גוט אר-גאניזירט, זיי האבען געהאט א צענניק וואס האט זיי בעשטימט א געוויסען סכום פאר זייער ארבייט און האבען טאקי אין דער סעזאן צייט פערדינט אביסעל געלד.

די צייטען זענען אבער געווארען ערגער, איז אויך די דיסציפלין געווא-רען א ביסעל שוואכער צווישען די מאגאזין-שניידער און במילא האט זיך אנגעהויבען א דעמאראליזאציע, האט איינער געארבייט פאר 4 גילדען, האט דער צווייטער געארבייט פאר 2 גילדען, אזוי ווייט, אז מען האט כמעט געאר-בייט פאר בחנם. ביז עס איז געקומען דערצו, אז די מאגאזין-שניידער הא-בען געליטען פשוט׳ן נויט מיט זייערע פרויען און קינדער.

אזוי האט עס געדויערט א לענגערע צייט ביז עס האט ענדליך געפלאצט דאס געדולד. די נויט איז שוין נישט געווען אויסצוהאלטען און מען האט געריפען א פערזאמלונג אויפ׳ן פער-גאנגענעם זונטאג.

צו דער דאזיגער פערזאמלונג זענען געקומען אלע מאגאזין-שניידער, ממש אלע, ס׳האט קיינער נישט געפעהלט. ביז איצט האט נאך נישט געטראפען, אז צו א פערזאמלונג פון שניידער זא-לען זיך אלע ביז איינעם צושטעלען.

אויך די פערזאמלונג איז געווען א שטורמישע. צעהנדליגער שניידער פון דעם אמת׳ן „עמך“ האבען געשילדערט זייער לאגע און עס האט זיך פארגע-שטעלט א גרויליך בילד, א בילד פון נויט און עלענד, פון נישט דערעסענע טעג און פער׳חלש׳טע קינדער.

די פערזאמלונג האט אנגענומען א בעשלוס צוזוטרעטען צו אנ׳אקציע צו פערטיידיגען זייערע לעבענס אינטע-רעסען און זיך הייסען בעצאהלען אין די ראהמען פון דער מעגליכקייט און נעמענדיג אין בעטראכט די חיינטיגע צייטען, כאטש א מעגליכען לוין, אויך אבצושאפען די העסליכע קאנקורענץ און צוריקשטעלען די דיסציפלין.

ווען די דאזיגע רעזאלוציעס זענען איינשטימיג אנגענומען געווארען, האט זיך ביי עטליכע שניידער אין די אויס-געלאשענע אויגען בעוויזען א פייעריל, טראכטענדיג, אפשר, אפשר וועט זיך אנהויבען בעסערע צייטען, וואס זענען משמע, אז זיי וועלען דאך האבען א שטיקעל ברויט פאר זייערע פרויען און קינדער.

עס איז אמת, אז דאס וואס עס קאן נישט מאכען די גרעסטע אגיטאציע, קאן בעווייזען די נויט.

אונזער „עמך“, וואס זענען לעצטענס געווען צושיידט, האט אויך די נויט פעראייניגט.

דער יודישער ראדיא - קאנצערט און די יודען.

מיט בעגייסטערונג האבען יודען אויסגעהערט דעם יודיש - רעליגיעזען קאנצערט, וואס איז געגעבען געווא-רען פערגאנגענעם מאנטאג דורכ׳ן פוי-לישען ראדיא.

ה׳ קוסעוויצקי, דער יודישער קאפו-רא האט בעוויזען וואס ער קען, זיין „ושמרו“, דער כאר מיט אונזער בירנ-בוים׳ס „במה מדליקין“ און אזוי כסדר, האבען אונזערע יודעלעך אויטגעהערט און געלעקט די פינגער.

האבען זיי זיך פערזאמעלט אין די שטובען אדער אין די גאסען, וואו עס איז נאר געווען א ראדיא און אויס-געהערט.

דערביי מוז מען בעמערקען, אז די פוילישע „ראדיא“ פערדינט א שבח דערפאר וואס זי לאזט זיך נישט פרא-וואצירען פון די אנטיסעמיטישע קלי-קעס וואס פאלען אן אויף דער צענ-טראלע, ווייל זי גיט יודישע קאנצער-טען.

אויך מוז דערמאנט ווערען צום שבח א היגע פוילישע פערקויפס-שטע-לע פון ראדיא׳ס אין דער אלעע, הא-בען זיי ארויסגעשטעלט דעם גלאשניק און הונדערטער יודען זענען געשטא-נען און געקוועלען פון נחת.

פלוצים, א געשריי, א געוואלט, וואס איז? צי איז מען חלילה בעפאלען זי יודען און מען וויל זיי שטערען דעם נחת-רוח? דערווייל ווערט א סומאטא-כע און יודען טייטשען אויס, אז מען פערגינט זיי נישט א שטיקעלע תענוג. וויזט זיך אבער ארויס, אז געשטערט דעם קאנצערט האבען אונזערע יודען אליין.

נעבען ארט, וואו דער ראדיא האט איבערגעבען דעם קאנצערט, פון וואס יודען האבען געקוואלען פאר תענוג, געפונען זיך 2 יודישע געוועלבער, האט איינער ארויסגעגאסען אביטעל וואסער אין גאס, איז געקומען א פא-ליציאנט און געמאכט א פראטאקאל, איז דאך „זעלבסטפערשטענדליך“, אז דאס האט געטהון דער שכן, וואס האט אויך א געוועלב, הויבט מען זיך אן צו קריגען און פון ווערטער געהט מען איבער צו מעשים, און באלד שלאגט מען זיך, און יודיש בלוט רינט שוין אויפ׳ן טראטואר, ווערט א געוואלד, א געשריי און דאס הערליכע קול פון קוסעוויצקי׳ן ווערט פערשריגען פון ווילדע קולות פון יודען, וואס שלאגען זיך ערגער ווי די עשו׳ס.

דער „קאנצערט“ האט געשטערט יענעם קאנצערט פון ראדיא און אלע יודען זענען זיך צולאפען אין די שטו-בען אריין.

ווי איהר זעהט, קענען אונזערע יודען זיך אויסצייכענען מיט זייערע קאנצערטען נישט בלויז אין ראדיא, נאר אהן ראדיא אויך...

סמאל.

מיר טאָרען נישט שווייגען!

מיר לעבען היינט אין זעהר קריטי-שע בעדינגונגען, צו וועלכע מיר מו-זען זעלבסטפערשטענדליך אויך צופאַ-סען אונזער „סטאַנדאַרט-אָף-לייף".

אין דער צייט, ווען דער מצב פון דעם קליינבירגער איז פשוט קאַטאַ-סטראָפאַל און די אַרבייטסלאָזיגקייט וואַקסט אין אַ ראַקעטען-טעמפאָ — מו-זען מיר אומבעדינגט זוכען מיטלען ווי דערווייל צו לינדערן די שאַרפקייט פון דער הערשענדער נויט.

מען טאָר זיך נישט פערלאָזען אויף אונזער שטאַאַטס-רעפּרעזענטאַנץ אָדער גאָר אויף די שטאָדט-פערזאָרגער, אַז זיי זאָלען זיך משתדל זיין פאַר דער טובת פון כלל, נור אין אַזאַ מאָמענט מוזען מיר אַליין שאַרף אַרויסטרעטען און אַלאַרמירען די עפענטליכקייט, כדי צו בעוועגען די מאַסגעבענדע פאַקטאָ-רען אַנצונעמען נויטיגע שריט פאַר דער פרינציפּיעלער און פּאָזיטיווער ערלעדיגונג פון דער ברענענדער פראַ-גע, וועלכע שטעהט היינט אויפ׳ן סדר-היום.

עס האַנדעלט זיך נעמליך וועגען ערנידריגען דעם צו-הויכען פרייז פון דירה-געלד און די אונערהערטע אָבּ-צאָהלען פאַר וואַסער און קאַנאַליזאַציע.

בעת עס איז נישט פערהאַן קיין אַרטיקעל, וועלכעס זאָל נישט האבען געפאַלען מינדעסטענס אויף 50 פּראָצ. שטעהט ראָס דירה-געלד זייט אַ רייהע יאהרען אויף דער זעלבער מדרגה.

מיר לעזען אין דער טאָג-טעגליכער פרעסע פערשידענע טראַגישע עפּיזאָדען וועלכע שפּילען זיך אָב אויפ׳ן גרונד פון עקסמיטעס און אונמעגליכקייט צו דערהאַלטען דעם דאַך איבער׳ן קאָפּ און מיר זענען צו דער פראַגע ווייטער גלייכגילטיג.

מיר טאָרען נישט ווייטער שווייגען! זאָל זיך די עפענטליכקייט דעריבער אַרויסזאָגען.

יעקב פ—ף

קאָמוניקאַט פון יודישען געזעל-שאַפטליכען גימנאַזיום.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער 15-יעה-ריגער עקזיסטענץ פון אנשטאלט, האָט די פערוואַלטונג בעשלאָסען צו אנער-קענען 10 בחינמ׳דיגע פלעצער פאַר נייע איינטרעטענדע אומפערמעגליכע שילער און שילערינס, אָנהויבענדיג פון דער דריטער קלאַס, מיט׳ן בעדינג, אַז זיי וועלען בעלעגען דעם עקזאַמען, מינדעסטעסטענס מיט אַ גוטען רעזול-טאַט.

איינשרייבונגען נעמט אָן די קאַנצע-לאַריע פון נימנאַזיום (דאַמבראָווסקי 7) טעגליך פון 11 ביז 1.

שטאָדט-חזן ה׳ באַדאַש דאַווענט מאָרגען אין אַסטראָוו.

לויט׳ן אויפטראג פון די ה״ה שמואל קאַפּינסקי, דוד דאָרפמאַן א״א וועט דער שטאָדט - חזן ה׳ י. באדאש דעם היינטיגען שבת דאַווענען אין דעם מנין אין אַסטראָוו.

די הכנסה איז בעשטימט לטובת דער קינדער-קאָלאָניע ביים „דאַבראָטשינ-נאָשטש".

פון ברית-טרומפעלדאָר.

דער אָבצייכנונגס - טאָג פון ברית-טרומפעלדאָר האָט געבראַנגט א הכנסה פון 157.95

אַ רעאָרגאַניזאַציע ביי די מאַגאַזין-שניידער.

די מאַגאַזין-שניידער לעבען לעצ-טענס איבער זעהר שווערע צייטען, א גאַנצען סעזאָן, האָבען זיי נישט גע-אַרבייט און ווען זיי האבען שוין יאָ געהאָט אַביסעל אַרבייט איז די קאָנקו-רענץ געווען אַזוי גרויס, אַז זיי הא-בען סיי ווי גאָרנישט פערדינט.

די וואָך איז פאָרגעקומען אַ פער-זאַמלונג פון דער גאַנצער מאַגאַזין-סע-קציע, וואו עס איז אָנגענומען געוואָ-רען א בעשלוס צו רעאָרגאַניזירען די סעקציע און צוטרעטען צו אַ נאָרמאַ-לע פּראָפעסיאָנעלע אַרבייט. און דער עיקר איינצופיהרען א דיסציפּלין.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט דאַרפען זיך אַלע מיטגלידער און נישט-מיטגלי-דער זיך פעררעגיסטרירען אין סעקרע-טאַריאַט פון צעך ביז זונטאַג, דעם 24 ד. ח., כדי זיי זאָלען אַריין אין חש-בון פון צו בעקומען די אַרבייטס-פּלע-צער. פאַר די יעניגע, וועלכע וועלען זיך נישט רעגיסטרירען, וועט די מאַגאַ-זין-סעקציע נישט זיין פעראַנטוואָרט-ליך.

דער סעקרעטאַר פון קאַמיקער גמינע-אַמט דערשאָסען אַ יוד.

נעכטען פאַרמיטאַג האַט דער סעק-רעטאָר פון גמינע - אָמט אין קאָמיק קלוטשניאַק, מיט אַ רעוואָלווער גע-שאָסען אין קאָפּ דעם 21 יעהריגען קאָמיקער איינוואוינער איצעק ריי-בער.

דעם פערוואונדעטען האַט מען אין אַ שווערען צושטאַנד אָהערגעבראַכט אין טשענסטאַכאווער שפּיטאַל אַריין, וואו נישט קומענדיג צום בעוואוסט-זיין איז ער געשטאָרבען.

דער פערברעכער איז נאָכ׳ן אויס-פיהרען דעם דאָזיגען מאָרד ענטלאָ-פען. היינט פאַרטאָגס אָבער האַט ער זיך אַליין צוגעשטעלט אין היגען אויס-פאָרשונגס-אָמט, איבערגעבענדיג זיך אין די הענד פון דער פּאָליציי.

לויט דער ביז-אָהער אַדורכגעפיהר-טער אויספאָרשונג, זענען די פּרטים פון מאָרד פאָלגענדע:

איציק רייבער האַט געליטען אויף אַ שטאַרקע נערווען-צעשטרייאונג און האט געהאַט א פרעטענסיע צוליעב עפּיס אַ ענין צום גמינע - סעקרעטאַר. ער איז דעריבער צוליעב דעם געקו-מען אָפּט אין גמינע-אָמט אַריין. נעכ-טען, ווען רייבער איז ווידער אָהינגע-קומען, האט דער סעקרעטאַר איהם אויפגעפאָדערט צו פערלאָזען די קאַנ-צעלאַריע, ווען רייבער האט נישט גע-וואָלט פאָלגען האט דער סעקרעטאַר צו איהם געשאָסען מיט׳ן רעוואָלווער און נאָכ׳ן אויספיהרען דעם מערדער-ליכען טהאָט איז ער אַרויס דורכ׳ן פענסטער און ענטלאָפען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזי-גער רציחה זענען נאָך קאָמיק תיכף אַרויסגעפאָהרען דער פּאָוויאַטאָווע פּאָ-ליציי-קאָמענדאַנט גראַבאָווסקי און דער פערטרעטער פון לייטער פון אויס-פאָרשונגס - אָמט, אַספּיראַנט טשע-שעלטשוק.

הכנות אויפצונעמען דעם מלובה-פרעזידענט.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, קומט דעם 14 ד. ח. דער מלובה-פרע-זידענט.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט ווערט אָרגאַניזירט אנ׳עהרען-קאָמיטעט, וואס וועט זיך פערנעמען מיט׳ן קבלת-פנים.

די איניציאַטיווו צו שאַפען אַזאַ קאָ-מיטעט האט אויף זיך גענומען דער היגער ב. ב. קלוב.

ענטדעקט אַ גרויסע שמוגעל-אַפערע.

די היגע „סלאָוואָ טשענסט." גיט איבער וועגען פאָלגענדער שמוגעל-אָפערע, וועלכע מען זאָל האבען ענט-דעקט אין אונזער שטאָדט.

מיט עטליכע טעג צוריק האט זיך אין היגען אינספעקטאָראַט פון דער גרעניץ-וואַך געמאָלדען דער קלאָבוצ-קער איינוואוינער אברהם גרונם ווייס-פעלנער און מודיע געווען, אז דעם 19 מערץ ד. י. האָט דער געהילפס-אָפי-ציר פון דער גרעניץ-וואַך וולאדיסלאוו אָשיקא פערהאַלטען אויף דער פילסוד-סקי גאס א טרעגער, וועלכער האט געפיהרט 127 קילאָ געשמוגעלטע וואַ-ניליע. דער מיט-שותף פון שמוגעל שמואל מאיר בארנשטיין האט זיך דע-ריבער גענומען צו „בעארבייטען" דעם גרעניץ-בעאַמטען, ער זאָל פריי-לאָזען די סחורה. אין אָנהויב איז עס אפילו צוגעגאַנגען שווערליך, אָבער באלד דערנאָך האָט אָשיקא ערקלערט, אז ער מוז וועגען דעם זיך אדורכשמועסען מיט׳ן קאָנפידענט, פון וועמען ער האט בעקומען די ידיעה וועגען דאָזיגען שמוגעל. ביידע זענען דעריבער גע-גאנגען אויף דער אָגראַדאווא גאס וואו אָשיקא איז אריין אין א הויז, וואו עס האט געזאָלט וואוינען דער קאנפי-דענט און ארויסקומענדיג פון הויז האט ער מסכים געווען אויף דער „טראנ-זאקציע". דערנאָך האבען זיך ביידע געטראָפען מיט׳ן דערמאנטען ווייס-פעלנער, וועלכער איז אויך געווען א שותף צו דער סחורה און דער לעצ-טער האט דערלאנגט אָשיק׳ן 300 זל. פאר בעפרייען די וואניליע זיי סחורה איז תיכף אָבגעשיקט געווארען נאך ווארשא, וואו ס׳האט זי אָבגענומען א געוויסער בוכוואלטער.

צומאָרגענס האט ווייספעלנער מיט אָשיקאָ׳ן זיך ווידער געטראָפען און נאָכ׳ן אויסטרינקען עטליכע כוסות אין דער רעסטויראציע „סאָוואָי", האט אָשיקא ערקלערט ווייספעלנער׳ן, אָז ווען ער זאָל בעקומען 25 זל. וועכענ-טליך וועט ער איהם געבען פערשיע-דענע אינפאָרמאציעס, וואס קענען איהם דיענען צו פערלייכטערן שמוג-לעריי. ווייספעלנער איז דערויף איינ-געגאַנגען און עטליכע מאָל האט ער טאקי גענאָסען פון אָשיקאָ׳ס ידיעות.

מיט עטליכע טעג צוריק האט אָשיקא דערצעהלט ווייספעלנער׳ן אָז דער אינספעקטאָר פון דער גרעניץ - וואַך איז זיך עפּיס משער וועגען זייערע מאַכינאַציעס, און געזאָגט, אַז מען דאַרף זיין זעהר פּאָרזיכטיג. דאַמאָלס האט ווייספעלנער, מורא - האָבענדיג, אַז די גאַנצע אָפּערע וועט ענטדעקט ווערען און וויסענדיג, אָז אויב ער אַליין וועט די גאַנצע זאַך אויסגעבען, קען ער לויט די עקזיסטירענדע פאָר-שריפטען, זיך בעפרייען פון אַ פּראָ-צעס — און וועגען אַלעם געמאָלדען אין היגען גרעניץ-אינספעקטאָראַט.

אָשיקאַ איז דערווייל אָבגעשטעלט געוואָרען אין זיין טעטיגקייט און דער גאַנצער ענין איז איבערגעשיקט גע-וואָרען צו דער פּראָקוראַטור.

אָפענער בריעף צום ה׳ אליעזר ראָזענבוים, פאָרשטעהער פון די פילצער חסידים אין דער טשענס-טאָכאָווער קהלה-פערוואַלטונג!

דער אונטערגעשריבענער, אלס אָנ-טיילנעמער אין דער קאמיטעט - זיצונג פון אייער פראַקציע, אויף וועלכער ס׳איז אָנגענומען געוואָרען אַ רייהע החלטות בנוגע די פרעזידיום-וואָהלען פון דער קהלה-פערוואַלטונג, שטעלט פעסט אַז איהר האָט די דאָרט-אנגע-נומענע בעשלוסען געבראָכען און גע-האַנדעלט געגען זיי אויף אייגענער האָנד, הגם איהר האָט אויף זיי גע-געבען אייער הסכמה, אונטערשרייבענ-דיג דעם פּראָטאָקאָל.

איך דערמאַן אייך, אַז אייער פליכט איז זיך אונטערצוואַרפען די בעשלו-סען פון קאָמיטעט, וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר דעם ווילען פון אייערע וועהלער מצד וועלכע איהר זענט דע-לעגירט געוואָרען אין דער קהלה-פער-וואַלטונג!

אַלס מענש, וועלכער פערנעמט אַ רייהע געזעלשאַפטליכע אַמטען דאַרפט איהר זיך מיט אייער וואָרט און אונ-טערשריפט אַביסעל מעהר רעכענען און ריכטיג זיי אויספיהרען.

אייער אויבענדערמאַנטער טהאָט פון מיסברויכען מיט׳ן אייך אָנפערטרויטען מאַנדאַט גיב איך איבער דער עפענט-ליכקייט צו דער געהעריגער אָבשאַ-צונג.

מיט אַכטונג

חיים דן ליפשיץ

אַ בריעף אין רעדאַקציע.

דערמיט האָבען מיר דעם כבוד אייך צו בעטען אָבצודריקען אין נאָהנטסטען נומער פון אייער וו. צייטונג פאָלגענ-דען בריעף.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די קלאַנגען, וועלכע האָבען זיך פערשפּרייט אין אונזער שטאָדט און וועלכע זענען שוין אַגב געקומען צום אויסדרוק אין איי-נער פון די היגע יודישע צייטונגען, אַז דאָס פרל. ל., וועלכע האט זיך ר״ל כופר געווען זאָל האבען געווען אַ בית-יעקב לעהרערין אין דער היגער שטאָדט, ערקלערען מיר דערמיט, אַז דאָס איז אַ בייזוויליגער שקר. די דער-מאַנטע איז לא די, וואס זי איז קיינמאָל קיין בית-יעקב לעהרערין נישט געוועזען, נאָר זאָגאַר קיינמאָל קיין בית-יעקב שילערין נישט געווע-זען.

פרל. ל., איז אויפ׳ן פערלאנג פון איהרע עלטערן, וועלכע האָבען זי גע-וואָלט אַזוי אָרום דערהאַלטען ביים יו-דישקייט—אָנגענומען געווארען אין דער היגער „בנות-אָרגאַניזאציע", טראָץ דעם וואס ס׳זענען געגען איהר שוין דא-מאָלס געוועזען שטאַרקע בעוואָרעני-שען.

אויף אַ זיצונג פון דער היגער בנות-אָרג., אויף וועלכער עס איז בעהאַנ-דעלט געווארען די פראגע וועגען אָנ-נעמען די דערמאָנטע ל. אלס מיטגלי-דערין האָבען זיך אַ רייה מיטגלידע-רינס דאמאלס ארויסגעזאגט געגען און נאָר צוליעב איינזעהעניש אויף איהרע עלטערן, וועלכע האָבען געהאַלטען די בנות-אָרג. אַלס דאס איינציגע רעטונגס-מיטעל פאר זייער טאָכטער, איז זי אָנגענומען געווארען אין דער אָרגאני-זאַציע.

דאַנקענדיג אייך פאָראויס פאר׳ן אָב-דרוקען אונזער בריעף פערבלייבען מיר

מיט אַכטונג

רעליגיעזע טעכטער-שולע

„בית יעקב".

פון דער שטאָדטישער אויטאָבוסען-קאָמוניקאַציע.

צוליעב אונאָבהענגיגע סיבות וועט דאָס לאָזען אין בעוועגונג נייע אוי-טאָבוסען, ווי אויך די ענדערונג פון אנ׳אנדערען פאָהר-פּלאַן פאָרקומען דעם 24 ד. ח.

קויף אויס דעם שקל!

אנ׳אָבטיילונג פון „באנק גאָס-פּאָדאַרסטווא קראַיאָוועגאָ" אין טשענסטאכאוו.

ווי מיר דערוויסען זיך ווערט פּראָ-יעקטירט צו עפענען אין טשענסטאָכאָוו אנ׳אָבטיילונג פון דער „באנק גאָס-פּאָדאָרסטווא קראַיאָוועגאָ", וועלכע זאָל זיך געפונען אין צענטר שטאָדט, אין אַ לאָקאַל נאָך א געוועזענער גרויסער באנק.

א צייכען פון דער צייט.

די צאָהל פון די היגע טעלעפאָן-אָבאָנענטען גיט דעם בעסטען סימן פון דער יעצטיגער טרויריגער לאַגע. וואָס אַמאָל וואַקסט אַלץ די צאָהל פון אָבגעשלאָסענע אַפּאַראַטען, וועלכע מען האָט „צוגעמאַכט דאָס מויל" דערפאַר וואָס זייערע בעלי-בתים האבען נישט אַריינגעטראָגען דעם אָבצאָהל.

צווישען די לעצטע געפונען זיך איינגעטימער פון געוועלבער, קינאָ׳ס, ביוראָ׳ס, פרייע פּראָפעסיעס און אז. וו.

א מאָדערנע שווינדלערין.

יוזעפאַ פּאַוולאָווסקא איז געקומען פון יאַסקראָוו קיין טשענסטאָכאָוו מיט סחורה און זי דאָ פערקויפט פאר 20 זלאָטעס. דאָס געלד האט זי גוט איינ-געפּאַקט אין אַ שמאַטקע, בעהאַלטען עס און ארויס אין דער שטאָדט אָנקוי-קפען די שויפענסטער.

זי האט קוים בעוויזען אָנצוגעהן עטליכע צעהנדליג טריט ווי ביים רוג נייער מארק איז צו איהר צוגעגאַנגען אַ יונג מיידעל און איהר ערקלערט קורץ און שאַרף, אַז מיט אַ מינוט פריהער האָט זי פערלוירען עטליכע צעהנדליג זלאָטעס, וועלכע — לויט ווי עס האט איהר אָנגעוויזען איינער פון די אַדורכגעהער — עס האט געזאָלט האבען געפונען די פּאַוולאָווסקא.

— אפשר איז דאָס נישט אָזוי — האָט ווייטער צו איהר גערעדט דאָס יונגע מיידעל — אפשר האט איהר מיין געלד גאָרנישט געפונען, נאָר כדי צו בערוהיגען זיך, זייט אָזוי גוט און ווייזט מיר אייער געלד און איך וועל דערקענען צי דאָס איז טאקי נישט מיינס.'

די פּאַוולאָווסקא זעהענדיג ווי דאָס מיידעל רעדט אַזוי ערנסט און איז שרעקליך איבערגענומען מיט דער אבידה, האט איהר געוויזען דאָס געלד.

דאָס מיידעל האט פון אַלע זייטען גוט בעטראַכט דעם 20-זלאָטי-באַנקנאָט און זיך אָנגערופען צו דער פּאַוולאָוו-סקא מיט די ווערטער: „מיין צוואַנ-ציג זלאָטי-באַנקנאָט איז געווען בע-פלעקט מיט טינט, דאָס איז נישט מיינער, נאָר טהוט גוט איינפּאַקען דאָס געלד".

זי האט זיך נישט בעגניגען געלאָזט בלויז מיט געבען אנ׳עצה, נאָר האָט טאקי אַליין איינגעפּאַקט דאָס געלד, אָבער זי האָט דאָס געמאכט אזוי קונ-ציג און פלינק, אז דער באַנקנאָט איז געבליבען ביי איהר.

נאָך א פּאָר מינוט האט די פּאַוו-לאָווסקא זיך ערשט געכאַפּט, וואס דאָ איז געשעהן, אַז זי האט נישט דאָס געלד און האט געמאכט אַ גרויס געוואָלד.

פון דער פיפיגער שווינדלערין איז שוין קיין זכר נישט געווען.

פון ספּאָרט.

שבת, דעם 23 ד. ח. 3 נאכמיטאג קומט פאָר אייפ׳ן טעניס-פּלאַץ פון יוד. ספּאָרט-קלוב „וואָרטא" (פּאַש-גאַס) אַ טורניר וועגען בעסטען יודישען טעניס-שפּילער אין טשענסטאָכאָוו.

עס קענען אויך אָנטייל נעמען נישט פעראיינס-מיטגלידער.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אויפ׳ן פּלאַץ ביז 12 מיטאָג.

— זונטאג, דעם 24 ד. ח. קומט פאַר אַ פוטבאָל - מעטש „שלעזיען" פון טאַרנאָוויץ—אסכלה.

נדבות אין רעדאַקציע.

משה שטאַרקמאַן 10 זל. בית לחם, 10 זל. מחזיקי הדת.

פון שבת דעם 29 יולי. העדליכע קאָמעדיע-דראַמא פונ׳ם לעבען פון אַמעריקאַנער מאַטראָזען.

MARYNARZ SZUKA MIŁOSCI

אין די הויפּט-ראָלען: ווילליאַם האַינעס, אַניטאַ פּיידזש, און קאַרל דאַנע.

אויף דער סצענע: באָרונסקי, באַלצעראַקובנא, מינאָוויטש, לענסקי א. א.

אין אַ גענצליך נייעם פּראָגראַם.

שבת, ד. 23 און זונטאג ד. 24 האַלב 1 מיטאָג DZIECKO GRZECHU קרוזעסלאָ 49 גר.

„Grand-Kino"

קאָשטשושקי גאַס.

לעצטער סעאַנס 9.40 אָוו.

קרעסלאָ 1 זלאָטי.

אנשטאָט רעווי 2 פילמען צוזאַמען! דער הערליכסטער פילם פון סעזאָן!

MEKSYKANKA

הערליכע פּאָעמע פון צוויי הערצער

אלס צוויטען פּראָגראַם גיבען מיר דעם קלאַנג-פילם

ZŁOTA MŁODZIEŻ

פונ׳ם אוניווער-זיטעטס-לעבען.

Spóźniony rommans

בעמערקונג: שבת דעם 23 און זונ. טאג דעם 24-טען 12 מיטאג נאָר צו 1 סעאַנס

און רעווו פון אויסלענדישע שטערנס.

אלע פּלעצער 49 גר.

Teatr „ODEON"

אלעע 27.

לעצטער סעאַנס 10 אָוונד.

אויפ׳ן 1 סעאַנס קרעסלאָ 80 גר.

Redaktor: Izrael Płockier | Wydawcy: B. Bocian i I. Płockier | Druk. B. Bocian, Aleja 6